

PROLETAREC

ŠTEV.—NO. 1027.

CHICAGO, ILL., 19. MAJA, (MAY 19), 1927.

LETO—VOL. XXII.

VSEBINA.

ČLANKI.

Rusija in njeni odnošaji z ostalim svetom.
20,000,000 brezposelnih delavcev.
Premogarji, kompanije, časopisje in stavka.
Ženstvo v Angliji za pouk o kontroli porodov.
"Socializem ne bo nikoli zmagal".
Gibanje socialističnega ženstva.
"Slabe knjige".
Pri sodrugu Josipu Kiteku (intervju).
Prerez naše literature (Ivan Molek).
Polovico ljudi ima pomankljiv razum.

IZ NAŠEGA GIBANJA.

Prenavljanje klubov JSZ. v Kansasu.
Preveč "politike" v Collinwoodu.
Klub št. 11 v Bridgeportu.
Shod kluba JSZ. v Barbertonu.
Za Johnstown in okolico.
Zanimivo predavanje v Chicagu.
Prememba sej kluba št. 27 v Clevelandu.

Zapisnik II. vzhodnoohijske konference JSZ.
Iz upravnštva.
Kampanja za razširjenje "Proletarca".
Prispevki v prid prvomajske številke Proletarca.
Collinwoodske priredbe JSZ.
Naši shodi v Ohiju.
Ali ste za povečanje "Proletarca".
Agitatorji na delu.
Račun razpečanih znamk.
Izobraževalna akcija JSZ.

RAZNO.

Divji plameni (Tone Seliškar).
Dve sličici iz delavske borbe (Ivan Vuk).
O prihodnjem koncertu pevskega zbora "Sava".
Važnost higijene v borbi proti boleznim.
Pesem (Tone Seliškar).
"Lep dan" (slika).
Premaganec (slika).

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Published by Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba (Jugoslav Workmen's Publishing Co.) Izhaja vsak četrtek. Published Every Thursday. Naročnina (Subscription Rates): United States and Canada za vse leto (per year) \$3.00, pol leta (half year) \$1.75; Foreign Countries, za leto (per year) \$3.50; pol leta (half year) \$2.00.
Address: PROLETAREC, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. — Telephone: ROCKWELL 2864.

Ali ste za večjega "Proletarca"?

Tisoči, ki vestno čitajo "Proletarca" od tedna do tedna, žele, da bi izhajal večji kot je sedaj. Številka ki jo imate v rokah, je povečana za osem strani. Povečali bomo list vsaki teden za osem strani in tudi več, ako tisti, ki "Proletarca" čitate, hočete. Pogoji so: Prvič, čimprej doseči število dva tisoč naročnin, ki je določeno v sedanjí kampanji za razširjenje "Proletarca". Izkaz dosedaj poslanih naročnin je na drugem mestu. Drugič, skrbeti, da vsakdo točno obnovi naročnino takoj ko mu poteče. Tretjič, vplivati, da bi tisti oglaševalci, ki oglašajo celo v takih jugoslovanskih listih ki so praktično brez naročnikov, oglašali tudi v "Proletarcu". In končno, prispevki v podporo listu se bi morali dvigniti. Ne mislimo pa, da bi tisti, ki že prispevajo za pokrivanje izdatkov tega lista, morali prispevati več, pač pa, da bi morali prispevati tudi tisti katerim ta list enako ugaja, a mu ne nudijo nika-ke materialne pomoči.

Kakor v vsaki številki, je vsebina tudi v tej bogata. Članki so izbrani in času ter dogodkom odgovarjajoči, slone na resnici in so pisani poljudno. Zanimivost je posebno Molekovo predavanje o slovenski literaturi, katerega prvi del je objavljen v tej številki. — Priobčen je v nji tudi intervju s Kiteka, katerega je poslal v objavo Angelo Cerkvenik. Zanimiva so poročila iz naselbin in sploh vse gradivo.

"Proletarec" je vreden da ga čitate in da ga priporočite vsakemu ki zna čitati slovensko. "Proletarec" postane še boljši in še večji list, če mu število naročnikov znatno pomnožimo in mu pripomoremo, da zviša dohodke v toliko kolikor bi znesli izdatki povečanja.

Dohodki so za vsak list, za vsako podjetje važni kakor je voda važna za ribe in za ljudi zrak. Naš prijatelj iz Sheboygana, ki je priobčil prošli teden v tem listu grajo proti prvomajski številki Proletarca, češ, da ima preveč oglasov, ne bi napisal tiste kritike, ako bi razumel gospodarske probleme listov. Bilo bi mu jasno, da je treba delo plačati, blago plačati, poštnino in vse drugo plačati, in da je treba sredstev. Dobiti sredstva, to pa je naloga uprave. Na čitatelje, zastopnike in somišljenike se zanašamo, da ji bodo pri tem pomagali ne le toliko kot doslej, ampak še več — kajti naš cilj je — nadaljno povečanje "Proletarca".

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 1027.

CHICAGO, ILL., 19. MAJA, (MAY 19), 1927.

LETO—VOL. XXII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

RUSIJA IN NJENI ODNOSI Z OSTALIM SVETOM.

“Sovjetska Rusija se gospodarsko bolj in bolj stabilizira,” se glase ena poročila. In druga: “Gospodarstvo sovjetske Rusije je še vedno kaotično in njena produkcija ni še dosegla predvojne višine.” — “Ruska produkcija se dviga in njen uvoz ter izvoz narašča.” — “V Rusiji je izven Moskve in Leningrada vse primitivno, ljudstvo je obubožano ter nezadovoljno, a ga tišči k tlom brutalna sila.” — “Rusko ljudstvo, ki je zadovoljno kakor še nikoli, je v pretežni večini na strani sovjetske vlade, ki je danes izmed vseh najbolj utrjena vlada na svetu.” — “Ruska zunanja politika je politika miru. Ne intrigira, pač pa išče prijateljstvo z vsemi deželami.” — “Ruska zunanja politika je politika intrigiranja proti vsem državam na svetu. Rusija potrošir pod masko svoje tretje internacionale milijone zlatih rubljev za sovjetsko imperialistično propagando.” — “Rusija si na vse načine prizadeva, da dobi priznanje Zedinjenih držav, in v ta namen je pripravljena priznati vojne dolgovne ter se pogajati za povrnitev ameriške lastnine.” — “Sovjetska Rusija v svoji propagandi naglaša, da z Zedinjenimi državami ne more biti sporazuma in da je največji in najmogočnejši sovražnik ljudskih interesov moloh, ki vlada ameriški kontinent.” — “Sovjetska Rusija intrigira v francoskih kolonijah proti Franciji.” — “Sovjetska diplomacija se trudi, da pridobi prijateljstvo Francije, in v ta namen so se obnovila pogajanja, da se reši vprašanje ruskega dolga Franciji.” — “Moskva intrigira proti interesom velesil na Kitajskem.” — “Moskva izjavlja, da se v sedanjih spor med velesilami in nacionalistično Kitajsko ne umešava.” In tako dalje. Itd.

Taka in podobna poročila lahko čitate dan za dnem v vseh večjih listih, ki prinašajo vesti iz inozemskih dežel.

Vsa so več ali manj propagandistična ter imajo značaj borbe med Anglijo in Rusijo. Vršila se je v eni ali drugi obliki pred l. 1914, kakor se je vršila med Nemčijo in ostalimi močnimi državami. Nemčija je postala Angliji nevarna tekmovalka na morju, v trgovini in industriji. Vojna je dala protinemškimi tekmovalkam priložnost iznebiti se močne konkuren-

tenje; ker so bile jačje, so dosegle vrhnji konec, dasi je že izgledalo, da pride Nemčija na vrhunec. Ravnotežje je spremenil vstop Zedinjenih držav v vojni metož. Nemčija je bila poražena, in njena vodilna vloga v plovi, trgovini in industriji ji je bila odvzeta. Njen plen so si zmagovalci razdelili. Nemčija, ki ima prebivalstvo z zelo visoko kulturo, delovno in vztrajno, je bila na tleh le nekaj časa. Ko se je osvestila, je grabila okrog sebe in prizadejala svojim bližnjim sosedam in tudi Angliji mnogo neprilik. Trpela je, a so morale trpeti tudi druge. Ko so videle, da ni dobro bivati poleg bolnice, so jo začele zdraviti, oziroma ji dajale priložnost, da ozdravi, če bo potem “pridna”.

Tako se Nemčija — med vojno dežela “Hunov” in največjih “barbarov” — povrača nazaj v koncert svetovnih sil in danes ima celo že mesto v vodstvu Lige narodov. V povojnih bolečinah se je veliko naučila, njen kajzerizem, zapopaden v nadutosti, je do malega zlomljen, in danes ima njena zunanja politika svojo posebno karakteristiko v taktiki dobrohotnosti in pomirjevanja. Kajzerjevcem se to ne dopade ter skušajo priti na vodstvo, ampak časov, kot so bili do l. 1914, ne morejo več priklicati nazaj.

Nemčija je torej ukročena, in Anglija ter Francija z njo v takem stanju precej dobro izhajati. Če se pomisli, da ni niti deset let od kar je bila vojna proti Nemčiji uspešno zaključena, je prišlo “normalno” stanje prijateljstva med zapadno-evropske države še precej naglo.

Sovjetska Rusija pa je še vedno zunaj koncerta. Svojih članov v zboru svetovne diplomacije ni še prilagodila za takte “vodilnih” sil, in tako pojejo po svoje ter “kaze” harmonijo. V tem stavku je zapopadena vsa resnica odnosov med sovjetsko Rusijo in drugimi velesilami.

Ko se je začela vojna, ni bila niti Anglija niti Francija odkritosrčna prijateljica Rusije. Angliji je bila na poti v Mali Aziji in na Kitajskem. Francija je bila nanjo ljubosumna radi mnogih vzrokov — seveda vsi z imperialističnim ozadjem. Razun tega je bila Rusija ena najbolj primitivnih velikih držav na svetu, zaostala v vseh ozirih, razun v glazbi in literaturi,

kar pa v diplomaciji ne šteje dosti. Imela pa je razmeroma dober militarizem.

Vse tri so imele "skupno sovražnico" — Nemčijo. Angleži in Francozi so Rusom, to je, carjevi vladi, obljubili marsikaj, — tudi Carigrad, da so jo držali v pripravljenosti za vojno proti Nemčiji. Rabili so jo, in že začetni meseci vojne so pokazali, da bi Francija in Anglija ne vzdržali dolgo navala brez ruske pomoči.

Po vojni — po zlomljenju Nemčije — pa jima ruska pomoč ni bila več potrebna. In obe ma je bilo prav, da so prišli na krmilo — boljše viki! Ni jim bilo treba dati Carigrada, ne deliti z njimi koncesij v bivših nemških kolonijah, ne v Mali Aziji. Ne le to: Angliji in Franciji ni bilo treba držati obljube, da bosta varovali celotnost Rusije. Pomagale sta k ustanovitvi Poljske in baltiških držav, in odobrili rumunsko okupacijo Besarabije. Angleški in francoski imperialisti so bili veseli, kajti ponudila se jim je prilika "ubiti dve muhi z enim mahom": Nemčijo in Rusijo.

Od tedaj je med njima in Rusijo vojna, diplomatska in gospodarska vojna, iz katere je Francije kmalu aktivno odšla, na njenem mestu pa so danes in že precej časa Zedinjene države.

Navali na poslopja ruskega poslaništva v Peking, vpad angleške policije v poslopje ruske trgovske komisije v Londonu, italijansko priznanje Rumuniji do Besarabije — to je le nekaj bolj vidnih znakov, v kakšnih mejah se vrši vojna med Anglijo ter Zedinjenimi državami na eni strani in Rusijo na drugi.

Rusija noče podrejene vloge. Hoče imeti eno glavnih, kar je umljivo in naravno. Anglija in Zedinjene države se ji rogajo ter jo izzivajo — preračunano izzivajo, posebno prva. Slednje pa prednjačijo v propagandi. Rusija vrača posebno Angliji s protibritsko propagando v Indiji, na Kitajskem, v Turčiji in drugih zaostalih deželah nad katerimi vlada angleški imperializem. Zedinjenim državam Rusija ne more toliko škodovati kot Angliji, in dejstvo je, da se Rusija trudi pridobiti ameriško priznanje, medtem ko je ameriška vlada Rusiji naravnost neprijazna, da ne rečemo odprto sovražna.

Rusija je prevelika, da bi jo mogel kdo uspešno poraziti; bila je navajena na prevelik vpliv, da se bi jo moglo ukrotiti. Ni jo bilo mogoče prejš, dasi je bila večkrat premagana, in ne more se je sedaj. Nemčija, gospodarsko tisočkrat bolj razvita in kulturno mnogo višje, je bila pogažena in je še danes na pol na tleh, ker je teritorijalno v primeri z Rusijo pač majhna. A za svojo velikost je vendarle mogočna — mogočnejša že danes kakor Rusija. Razlika je le, da se skuša Nemčija "prilagoditi", Rusija pa tega ne — more. Revolucija 1917 ji je načrtala gotova pota, s katerih ne bi mogla lahko kreniti tudi če bi hotela.

Rusija hoče izriniti angleški vpliv iz Azije. Hotela ga je tudi preje, a je pri tem sklepala z drugimi državami sporazume, posebno z Anglijo, ki so imeli značaj "delitve". Današnja Rusija pa hoče biti liberalna — in zagotavlja Kitajce ter razna kolonijalna ljudstva, da jim hoče pomagati k svobodi in nič drugega. V tem je njeno najjačje orožje, in odtod izvira vsa borba med njo in Veliko Britanijo. A stvar ni tako enostavna. Kadar hoče ena dežela komu pomagati, tedaj mora tisti ki mu pomaga sprejeti — vodstvo svoje pomočnice. In to je tudi neke vrste — imperializem. Delati mora po navodilu, vojevati se po navodilu, sklepati dogovore po navodilu in sprejemati "nasvete", kar je vljuden izraz za besedo "ukaz". Te dobrohotnosti pa imajo velikokrat za posledico poraz.

Sedanja vojna med sovjetsko Rusijo in angleškim ter ameriškim imperializmom torej ni toliko vojna proti sovjetizmu, kakor je vojna med Rusijo in Veliko Britanijo za premoč v Aziji. Komunistična internacionala kot taka nima v Angliji, Franciji in niti v Nemčiji bogzna koliko vpliva. V primeri s socialističnimi strankami je komaj senca. Toda male komunistične skupine imajo za seboj aparat sovjetske Rusije, in ta jim daje tisti "vpliv", proti kateremu rohne v Zedinjenih državah, Angliji, Nemčiji in Franciji.

Vse to pa nima za preuredbo socialnega in gospodarskega reda niti od daleč toliko pomena kot mislijo tisti dobri in zavedni ljudje, ki čitajo dolgovozna poročila, spisana radi propagande, v kapitalističnih, komunističnih in napolkomunističnih listih.

Tekme za prvenstvo na svetovni pozornici imajo v vsakem dejanju posebne kulise, ki delajo navidezno sliko, kakršno naj bi gledalec videl v resnici. Razmer pa umetna scenerija ne spremeni. Svet gre vzlic njim svoja pota. In civilizacija se dviga — kadar se dviga — največ izven sten diplomatskih soban.

***

Socialistično ženstvo.

V evropskih deželah so se po vojni znatno povečale organizacije socialističnega ženstva, posebno v zadnjih treh letih. Vselej, kadar zboruje socialistična delavska internacionala, zboruje istočasno na posebnih sestankih pod okriljem svojih organizacij socialistično ženstvo. Od časa do časa imajo v propagandistične in organizatorične svrhe "ženski dan". V tem letu so se vršili veliki zbori socialističnega ženstva v Nemčiji, Švici, Franciji, Varšavi, na Češkoslovaškem itd. "Ženski dan" je bil dobro izrabiljen za socialistično agitacijo tudi med jugoslovanskim ženstvom.

Dne 29.—30. julija se bo vršila v Parizu mednarodna konferenca zastopnic strokovno organiziranega ženstva in v istem času se bo vršil tudi kongres Mednarodne zveze strokovnih unij (amsterdamske internacionale).

20,000,000 brezposelnih delavcev.

“Preveč ljudi je,” pravijo tisti ki jim je hudo na svetu. In marsikdo je l. 1914 po tistem mislil: “Saj je prav da bo vojna, nas je itak veliko preveč.”

Pričelo se je pobijanje na debelo, in skoro ni bilo familije, ki ne bi izgubila po nekaj članov. Tisoče družin pa je bilo popolnoma iztrebljenih. Milijoni so padli na bojiščih. Milijoni so podlegli boleznim. Sto in stotisoči so postali negodni za zarod.

A vendar — ljudi je še vedno — preveč.

V Ženevi v Švici se vrši ekonomska konferenca, na kateri so zastopane skoro vse države na svetu, med njimi vse največje. Temu ekonomskemu zboru je bilo podano poročilo, kate-rega en del se v najkrajšem izčrpkju glasi:

“V Evropi je nad dvajset milijonov brezposelnih delavcev.”

Čemu brezposelnost? Čemu hočejo vse države podaljšati delavnik, dasi je dvajset milijonov brezposelnih delavcev? Da, čemu? Niti ena država na svetu, niti sovjetska Rusija, se ne trudi resno skrajšati delavnik. Vse poudarjajo: VEČ PRODUKCIJE!

Na ekonomski konferenci pa jamrajo: Dvajset milijonov brezposelnih delavcev imamo, in ne vemo, kaj bi z njimi.

Vsi evropski predstavniki — eni ostrejšje, drugi milejše — so rekli: Zedinjene države bi jih morale sprejeti — ne bi smele omejiti naseljevanja! Zastopniki Zedinjenih držav pa so se smehljali, ker vedo, da so meje za naseljevanje na debelo v to deželo zaprte in najbrž ostanejo zaprte.

Dvajset milijonov brezposelnih delavcev, ki iščejo dela in kruha. In povsod rabijo nova pota, tunele, železnice, prekope ter še marsikaj drugega. Delavcev je mnogo, živil je v izobilju, da jih je treba uničevati, obleke več kot se jo potrebuje — nobene reči ne manjka, — pa vendar, dvajset milijonov brezposelnih in vsled tega sto petdeset milijonov mizernih ljudi!!

Vse to je jako neprevidno, neekonomično urejeno — ampak se gre za profit, ne za ljudske interese. Jaz imamo fabriko v Ameriki, na Kitajskem in v Nemčiji. Obratujem jih s stališča profita, brezposelni pa se me ne tčeejo. Nič me ne briga, razun profiti. Kadar niso zadostni, ustavim obrat. In če delavci ropočejo, hočem, da jih kroti vojaštvo, ako jih policija ne more.

Kapitalizem je humoristična potvora, jako dilekatna, in delavci se nadnjo jeze, ji mečejo huda imena, drugače pa ji ne marajo storiti hudega.

Dvajset milijonov brezposelnih. Zborovalci v Ženevi so se čudili, in marsikdo izmed njih

je prvič v življenju premišljeval, kaj pomeni dvajset milijonov brezposelnih delavcev . . .

Ženstvo v Angliji za pouk o kontroli porodov.

Kontrola porodov je danes socialno vprašanje. Nobene cerkve, nobeni “smrtni grehi” in ne grožnje s peklom ga ne morejo izbrisati. Mussolini, papež in poglavar ameriškega jeklarskega trusta Gary obsojajo porodno kontrolo, in poleg teh tisočeri sodniki, duhovšina in podobni ljudje, ki se rede ob “masni” neumnosti.

V Zedinjenih državah je prodrla že zelo globoko v ljudske množice, kar je le njim v korist, in prodrla je celo do spovednic slovenskih frančiškanov v Chicagu, do sv. Vida v Clevelandu in do Vitusa ter drugih duhovnih gospodov, ki pasejo grešne in negrešne duše.

Liberalno in delavskó organizirano ženstvo v Angliji je prišlo pred oblasti ter zakonodajo z zahtevo, da naj vlada podvzame vse potrebne korake v vzgoji angleškega ženstva o porodni kontroli. “Kar dovolite ženam bogatašev, morate dovoliti tudi nam,” pravijo žene angleških delavcev, in pri tem se čisto nič ne šalijo.

Žene najbolj pobožnih mogotcev prakticirajo porodno kontrolo in v ta namen imajo vsa zdravniška sredstva ter navodila. Silno pa se zgražajo, ako zahtevajo delavske žene enake privilegije.

Zbor angleškega liberalnega ženstva je sprejel resolucijo, v kateri poudarja, da je porodna kontrola, ako je kontrolirana z zdravstvenega stališča, v prid državi, ženstvu in ljudstvu, in zato je dolžnost države, da se ne umika tej dolžnosti, pač pa preskrbi ženskam ves potreben pouk.

Resolucija poudarja, da obstoji resna nevarnost čezmernega povečanja populacije, najuspešnejše sredstvo proti nji pa je kontrola porodov.

Bili so časi, ko je neskončni stvarnik to stvar vse bolj enostavno uredil. Skrbel je, da so bile vojne neprekidne, da so trajale po trideset let in dalj v eni deželi, da je imel vsak večji posestnik svoje čete, da so se klali mali rodovi med seboj, da so ljudstva ginila v osvojevalnih vojnah, v križarskih in drugih vojnah, in kar je še ostalo ljudi “odveč”, so jih pobrale kužne bolezni.

Danes pa, ko napravi en stroj dela za tisoč in več rok, ko dela mašinerija za milijone rok, ko je zdravniška veda in higijena napredovala do viška o kakršnem ni v srednjem veku sanjal niti najboljši konjederec, poznavalec zdravilnih rož in korenin, ko je življenje povprečnega človeka za precej let podaljšano, nas je pa “preveč”; ker pa je pametno, da ohranimo tiste ki

so že "na svetu", je umevno, da svet premissljuje, če ne bi bilo dobro zagradi pota, ki bi omejevala prevelike dotoke novih ljudi.

Od tod kontrola porodov. A so tudi drugi vzroki, ki so družinam delavcev dobro znani. Niš slabega in prav nič pregrešnega ni v nji. Grešni in slabi so le tisti, ki ji nasprotujejo.

***

Premogarji, kompanije, časopisje in stavka.

Ameriško časopisje obravnava stavko premogarjev kakor da jo sploh ni. Izjema so le listi v premogovniških krajih. Premoga je mnogo, in neunijski rovi obratujejo v večina krajih nemoteno. Obrat v unijskih okrožjih, kakor je npr. Illinois, pa je popolnoma ustavljen.

Unija računa na sporazum z operatorji, in v tej smeri vodi svojo taktiko. Posebno si prizadeva vzbuditi pozornost javnosti na probleme premogovne industrije, kajti dokler ne bo odpravljena anarhija v nji, tudi premogarji ne morejo računati na izboljšanje svojih življenjskih razmer.

Na konvenciji illinoiskih premogarjev, ki se je vršila v Peoriji, je distriktni predsednik Fishwick sugestiral revidiranje vozne tarife za prevažanje premoga v prilog družbam v Illinoisu in Indiani. Dejal je, in to trdijo tudi illinoiske premogovniške družbe, da je meddržavna komercialna komisija, ki ima pravico določevati vozne tarife, dala kompanijam v West Virginiji in Kentuckyju boljše prevozne pogoje kakor pa kompanijam v Illinoisu in Indiani. Fishwick ni prvi, ki prihaja s takim apelom. A izdal ne bo veliko. Meddržavna komercialna komisija, ki je federalna ustanova, je podrejena administraciji, ki je republikanska. Navodila in ukaze sprejema iz uradov, ki so protiunijski in nasprotni delavskim interesom v splošnem.

Predsednik Lewis pa skuša zainteresirati organizacijo konfesij, ki deluje pod imenom Federal Council of Churches of Christ in America. Ima sedaj še vedno vodstvo, katero noče služiti privatnim interesom, in je bila vsled tega že velikokrat izpostavljena bombardiranju kapitalističnih propagandistov. Nanjo se je obrnil Lewis za moralno pomoč, in v kolikor si še vedno upa iti v takih sporih na plan, jo bo premogarjem dala, ne bo pa nič izdala, kajti če se javno mnenje kot tako ne zanima, tedaj tudi mnenja kake cerkvene organizacije ne spreminjajo situacije.

Uniji preostaja, 1., da drži svojo organizacijo nedotaknjeno; 2., da prodre v neunijske kraje, in če že ne drugega, vsaj podraži vsled svoje propagande produkcijo premoga v neunijskih rovih; 3., da vpliva na politične in druge funkcionarje v okrajih kjer bivajo premo-

garji, da ti store vse potrebne korake za čimprejšno poravnavo stavke.

V ostalem bo morala po tem sporu U. M. W. iti nazaj k taktiki, kakršno je zastopala dokler je bil socialističen vpliv v nji močan in v načelnih ozirih odločujoč. Ni druge poti, kajti premogovniška industrija je postala sama na sebi socialno vprašanje ter zahteva da o nji odločuje dežela kot celota. To pa se zgodi, kadar prevzame premogovnike družba ter jih obratuje v interesu premogarjev in konsumentov.

***

Polovico ljudi ima pomankljiv razum.

Mi vedno poudarjamo, da je največja nesreča ki tepe ljudstvo, pomankanje inteligence. Čikaški zdravstveni komisar dr. Herman N. Bundesen je istega mnenja, seveda s svojega stališča. Pravi, da bo človeštvo bolj zdravo, veselejše in naprednejše, če odpravi "pomankanje" razuma.

Dr. Bundesen pravi: "Kot izkazuje statistika ameriških vojaških uradov, je v dobi prisilne vojaške službe (v času svetovne vojne) imelo izmed 1,700,000 mladih mož komaj polovico njih normalno inteligenco."

Vsakega, ki je spadal v vojaško obveznost, so pozvali, da ga pregledajo v koliko je sposoben za vojaka. Marsikdo je bil. In vsakega so tudi preiskali, koliko ima "zdravega razuma". Teh pa, bogami, je bilo komaj polovico izmed vseh vpoklicancev.

In sedaj nastane vprašanje, kaj smatrajo oblasti kakršne so, za normalno inteligenco. Kar oni smatrajo za normalno inteligenco, je razum, ki ni pod normalno idiotičen. Kar pa smatramo mi za zdrav razum, je pač precej višja stopnja od one ki jo smatra za normalno inteligenco vojaški zdravstveni urad.

V Chicagu je tri tisoč slaboumnih otrok v ljudskih šolah, ki niso slaboumnni v pravem pomenu besede, zato so na prostem. A so vendar tako slabega razuma, da imajo ljudske šole zanje posebne sobe in posebne učitelje. Dr. Bundesen pravi, da so taki otroci več ali manj zarod enako slaboumnih staršev. Deloma, to priznamo. A so rezultat tudi obstoječih ekonomskih razmer.

Mladina, katere razum, ZDRAV razum, je pod normalno, je najbolj pristopna vplivom, ki jo dovajajo v zločinska dejanja. Ječe nikoli ne nadomestijo razuma. Vislice ne ostrašijo zločincev. Strah ne sili ljudi, da se bi učili. Ampak vse to so "socialistična namigavanja."

Nad 4,000 slaboumnih otrok je v raznih illinoiskih zavodih za slaboumne, ki stanejo državo letno okrog pet milijonov dolarjev. Ekonomična izguba, ki jo povzročajo, pa znaša trinajst milijonov dolarjev letno. To niso naše številke, niti ne številke kakega drugega socialističnega lista, pač pa statistika državnega urada.

***

Če ne bodo delavci agitirali za svoje časopisje, ne bo nihče opravil tega dela namesto njih.

Če hočejo delavci kdaj zmagati, ne smejo pozabiti, da morajo to doseči s svojo inteligentnostjo. Kajti le, če bodo dovolj inteligentni, bodo znali svojo zmago prav porabiti in prevzeti v družbi vodilno vlogo.

TONE SELIŠKAR:

DIVJI PLAMENI.

Socialni roman.

(Nadaljevanje.)

Zgodnja je bila še ura. Zato je bilo petje še ubrano in ljudje so sedeli še ravno. Mnogo jih je bilo tukaj. Rudarji z rdečimi nageljčki v gumbnicah so hodili od mize do mize in si segali v roke. Njih obrazi so bili čisti od smeha in veselja. Ženske so sedele na stolah in so si popravljale obleke. V svoji primitivni koketnosti so bile sila naivne in so hotele biti elegantne. A to se jim ni posrečilo, četudi so bile nekatere oblečene v svilo. Smešile so se, one pa, ki so ostale trde v svojih gibih, ki niso bile prisiljene, so bile vendar le lepše in čednejše.

Hodile so sem in tja v parih, govorile in se nasmihevale mladim delavcem. Klemen je stal pri vratih in poslušal rudarja Milana, ki je sovražil tako življenje in se je s svojim razmišljanjem povzpел visoko nad svoje sodruge.

— Veselica, mu je pravil, ta prelest luči in barv, in morje veselih glasov, je višek zadovoljstva teh mladih trpinov, ki trpe, pa še ne vedo, kaj je trpljenje. Ki vedo — pa nočejo vedeti, samo da se oblačijo in posnemajo v vsem one, ki jim služijo.

Toda Klemen je bil pijan. Slišal je vsako besedo, a ni je mogel doumeti. Gledal je k svoji Cili, ki jo je tako ljubil in se je smehljal.

Tedaj je zahrumela godba in glas velikega bobna je kakor neumorni bajaco skakljaj med množico, spremljan od smejočega se spremstva pihal. Pomaknili so mize ob stene in pričeli plesati. Ljudstvo je vtihnilo in se zagledalo v plesalce, ki so drseli v kolobarjih okoli njih. In ti kolobarji so čudovito vplivali na možgane gledalcev. Vsa notranjost človeških lobanj se je usmerila v smer poti plesalcev. Misli so postale ovalne, noge so se sukale kakor magnetna igla in vsa telesa so bila vržena iz stabilnosti. Iskala so opore, grabila po sosedih in naenkrat je bila vsa dvorana izpremenjena v mešanico človeških teles in barv. Muzika pa se je drla nad njimi in jih podila . . .

Ko so prenehali, se je umirila množica in zasopla. Debele ženske so si brisale pot in so se držale za prsa, mladenke so si popravljale lase in obleko in se trudne naslanjale na svoje plesalce. Vsi pa so zopet nestrpno in kar stoje pri svojih stolah pričakovali, da se vržejo še enkrat v vrtoglavi kaos.

Čimbolj jim je lezlo vino v kri, tem bolj je bil ples strastnejši in nemarnejši. Postajal je neugnan, divji, ostuden, pohoten. Telo se je stiskalo k telesu, roke so se krčile od spolnega koprnenja in parov je bilo vedno manj. Poraz-

gubili so se po hodnikih in temnih kotih . . .
Po polnoči.

V kotu dvorane so sedeli naši. Močno so že bili pijani in so peli. Cila se je zibala s spečim otrokom v svojem naročju. Roka ji je že otrpnila in svitek belih cunj ji je le še malo visel na rokah. Franca in babica sta bili rdeči v obraz in sta se drli čez vse. Frece je kadil cigaro in je le poredkoma zarenčal v petje. Štefka in Guzej sta plesala. Toda kmalu je Štefka prišla sama nazaj. Tanka bluza se ji je lepila na hrbtu in lasje so bili razpletani. Vedno blede lica so gorela v vročini in vzdolbine pod očmi so bile zalite s potom.

— Ušel mi je, je vikala opotekajoč se ob mizi, samo z drugimi pleše, baraba!

In je res Guzej, ta rudarski prvak in voditelj neumorno plesal. Dekleta so silila vanj in lahko mu je bilo izbirati med najlepšimi.

— Se bo že naveličal, je menila Franca. Pa je tudi njo jezilo.

— Mlada kri, jo je podražil Frece, njen mož. Kaj boš plesala ti, starina?

Franca je bila huda. Vino ji je vedno razburkalo kri in postala je mlajša. V takih trenutkih se ji je vedno zahotelo po neugnanosti mladih let.

Nič ni odgovorila. Jezno se je obrnila v stran in se zagledala v plesoče. V tem hipu se je babica nenadoma vzdignila, prijela Freceta pod pazduho in ga zavlekla v krog. In obilno ženšče je poskakovalo uprto na pijanega moža tako smešno, da se je Franca zasmejala. In v nji se je v istem hipu vzbudila zavist. Vzdignila se je, pograbila Klemena in ga potegnila za seboj.

— Bolje pa že znam, ko ta debela lajdra, je zahropila in zaplesala sta. Tudi Štefka je nekam izginita. Pri mizi je ostala samo Cila z detotom.

Ta samota okoli nje jo je davila. V njej je kipelo in najrajše bi zagnala otroka na tla in ga pohodila, samo da bi mogla plesati. Zaso-vražila je to dihaloče meso in sikala venomer:

— Pankrt hudičev, pankrt . . .

Potem pa so se prizibali vsi nazaj. Samo Guzeja ni bilo. In Klemen je začel siliti domov. Toda pijan je bil revež in pregovorili so ga. Sedel je zraven Cile in mu je bilo hudo. Dasi so bile njegove misli nejasne, je vendarle videl skozi nje v vso propalost teh ljudi in se je čudil, kako je zašel med nje.

Pozno čez polnoč je že bilo. Tedaj je prišel od nekod Guzej in je pripeljal s seboj Piškurja, ki je popival po drugih gostilnah. Piškur je bil zelo mlad človek in zabuhlega obraza. Bil je zloben in zabit. Stanoval je pri Klemenu zaradi Cile — še več pa zaradi tega, ker ni veliko plačeval in je bil Klemen dober človek ki je po bratovsko delil ž njim hrano in stanovanje. Tudi on je bil pijan in je sedel k Cili.

Guzej je sedel med Štefko in Franco in ju dražil. Babica je spala na stolu. Prece je imel glavo na trebuhu in je smrčal.

Cila je naenkrat postala živahna, Piškur ji je pravil nekaj umazanega, jo suval s kolenom v bedra in se režal. Muzika je igrala polko. Piškur je silil v Cilo:

— Pojdi plesat! Ne bodi tako mrtva! Klemen — saj mi jo posodiš — ne?

Klemen se je pijano smehljaj in kimal z glavo.

— Ko pa imam tole tukaj, je nejevoljno dejala Cila.

— Klemenu ga daj, zakaj ne? E, seveda! — Prijel je otroka in ga položil Klemenu v naročje. Ta ga je skrbno stisnil k sebi. Dete je gledalo. Luč mu je jemala vid in močno so se solzila majhna očka.

Cila je planila v ples pohlepno, kakor da bi ušla iz kletke. Toda pijana je bila tako močno, da jo je Piškur komaj obdržal v rokah. Bila je majhna in debela in — v tanki obleki ji je mahadrало ohlapno meso. Piškur jo je prižemal k sebi in jo nagovarjal.

— Nocoj je dec pijan?

Cila je soplja:

— Ja, nocoj je pijan . . . nocoj, nocoj . . .

Vrtel jo je do omotice in jo butal v trebuh. Vriskal je in cepetal z nogami po tleh. Toda to vrtenje jo je tako omotilo, da se je komaj optotekla k mizi in pala na stol. Vsi so se ji smejali.

Dete pa je začelo jokati v Klemenovih rokah. Lačno je bilo ubogo. Klemen je vzdramil Cilo ter ji dal otroka.

— Podoji ga, je jecljal, lačno je, lačno.

Cila si je odpela bluzo s pijanimi rokami, si obrisala potni dojki in naslonila dete k sebi. A nič več se ni mogla vzdržati. Glava ji je kinknila na mizo in otrok bi ji zdrsnil na tla, da ga ni Klemen prijel. Tesno ga je zavil v pled, se zamajal in zamolklo izpregovoril.

— Jaz grem. Cila, pojdi!

In ker so že bili vsi trudni in zaspani, so se vzdignili. Z veliko težavo so zbudili babico in Freceta in stopili na mraz. Nemi, pijani in onemogli so omahovali po cesti. Cila in Piškur sta šla zadaj. Vlekel jo je za seboj, objemajoč jo okoli pasu. Ona pa je sanjala v pijanosti:

— Nocoj — seveda nocoj . . . ah, nocoj je en lep večer . . .

Daleč pred njimi je šel Klemen. Tesno je tiščal otroka k sebi in mu dihal v obraz. In je šel pred njimi ne kakor Klemen, kakor sen, kakor dobri duh, gnan od hudob . . .

V nasprotnem kotu pa so sedeli Abram s Pavlo, Milan in nekaj starejših rudarjev. Vsi ti so bili trezni in so se ravnokar spravljali domov.

Pavla je sedela tik Milana. Bil je iste starosti kakor ona. Pred kratkem je prišel v to

mesto in je kmalu postal Abramov in Pavlin prijatelj. Zakaj vsi trije so bili istih misli, iste ga srca, in so se tako sešli. In nič čudnega ni bilo, če se je Milan zaljubil v Pavlo.

Vendar pa je svojo ljubezen skrival, dasi je vedno upal, da ga bo tudi Pavla vzljubila, zakaj marsikaj mu je zaupala.

— Zakaj ne plešeš, Milan, ga je vprašala.

— Ker se mi zdi to početje nesmiselno.

— Prav imaš! Pojdimo domov. Ti ne veš, kako nesrečna sem, ko vidim naše ljudi tako zapeljane. Oče!

— Da, že gremo! se je oglasil Abram. Tudi jaz sem se že naveličal. Samo toliko počakajta, da plačam.

Počakala sta ga kar stoje pri mizi. Nenadoma pa je prišel k njima Guzej in je prosil Pavlo za ples. Komaj je že stal na nogah. Toda Pavla ga je zavrnila.

— Ne plešem! Mi gremo domov.

Tedaj pa je zaigrala muzika. Guzej jo je pograbil za roke in jo potegnil k sebi.

— Ne plešem, pustite me! je zavpila Pavla. Vlekla se mu je iz rok a Guzej se ni menil zato.

— Guzej, pusti jo, če vidiš, da ne mara, se je oglasil Milan kraj njega.

— Nič! Z menoj mora plesati, je siknil Guzej. Ali sem preumazan zanjo?

— Spustite me! Jaz ne grem! Zaman se je skušala oprostiti njegovih rok.

Tedaj je pristopil Milan, prijel Guzeja za ramo in ga odrinil. Ta je izgubil ravnotežje in se je sesedel na tla. Prihiteli so mladi rudarji in so ju obkolili:

— Kaj je? Kdo te je? so vpili. Danes ko jih je napajal Guzej, bi dali pol življenja zanj. Guzej se je vzdignil in je bil nem od srda in sramu. Ko se je opomogel mu je zaklical z velikim sovraštvom:

— Kaj si storil?

Nekaj jih je sililo pred Milana in vpilo:

— Zakaj si ga — ?

Milan je potegnil Pavlo k sebi in jih miril:

— Sodrugi, bodite pametni! Jaz sem ga — toda je padel, ker je pijan. Hotel je oditi toda Guzej je razgrajal:

— Kdo pijan? Sodrugi ali sem pijan? Molči baraba!

Najbližji so ga prijeli in nekdo mu je skušal spodbiti noge. Pavla se ga je držala in se je bala. Milan pa, ki je bil močan kakor malo kdo drugi, se je obrnil in je takoj spoznal, da ne gre drugače kakor s silo. Zato je prijel tistega, ki mu je hotel spodbiti nogo, za vrat, ga vzdignil in vrgel med tovariše. Tako je dobil prost izhod, potegnil je Pavlo in hitel skoz vrata na dvorišče. Abram, ki je videl kaj se je zgodilo, je stekel za njima in izginili so v temi. Gostilničar, vaje takih dogodkov, je zaloputnil vrata, jih zaklenil in potegnil ključ iz ključavnice. Sam se je umaknil v kuhinjo.

Več fantov je priletelo iz dvorane in so se drli kakor obsedeni:

— Auf biks!

— Kje si, da ti razparam vamp, je tulil mladič in odpiral nož.

Butali so ob vrata — a so se kmalu naveličali. Toda tisti, ki ga je Milan tako sramotno vrgel po tleh, je skočil v stranišče, odprl okno in skočil na tla. Pocedil jo je za njim z odprtim nožem, hropeč kakor zdijvana beštija.

(Dalje prirhodnjč.)

IVAN VUK:

Dve sličici iz delavske borbe.

... Nastal je čas velike napetosti. Tišina v sobi je bila zelo tesnoba. Zunaj je zimski veter pritiskal na stekla oken, kar je uprizarjalo za trenutek vizijo hladnega ognjišča, lačnih otrok . . . brezposelnih, ki tavajo po zamraženih ulicah.

Tajnik organizacije je držal pretresljivi govor v prilog stavke, dokazujoč, da v protivnem slučaju propade sveto načelo delavske solidarnosti, ki pravi:

“Krivica storjena enemu, se tiče vseh.”

Ni bilo ploskanja. Položaj je bil preveč resen . . . Nekateri so se odkrito plašili glasovati za borbo. Drugi so povdarjali da je borba stvar dolžnosti. Med temi je stala grupa najbolj resnih, ki so nervozno potresali z nogami in si gladili lase nazaj za zatilnik. Ti so hoteli, da so na strani odkrite borbe, pa naj bo po krivici ali po pravici in ki so hoteli stavko na vsak način.

Potrebno je bilo samo, da se sliši odgovor: “Da” ali “ne”.

Predsednik pozove prisotne zaupnike na glasovanje. Kdor je za stavko, naj dvigne roko.

Tajnik šteje.

“Štiriinšestdeset”.

“Protí stavki . . .”

Tajnik šteje:

“ . . . edeninšestdeset, dvainšestdeset, triinšestdeset . . .”

Čutila se je silna napetost v dvorani. Vsem je utripalo srce do bolečine, prsa je stiskavalo nekaj kot z železnimi kleščami.

“ . . . štiriinšestdeset, petinšestdeset, šestinšestdeset . . .”

Vzdih olajšanja je zavel po dvorani, kakor boleden protest. Glasovanje za borbo je odločilo, načelo je bilo pogaženo.

Sestanek se razprši v male gruče . . . Celota se je razblinjala na majhne koščke, ki so se oddaljevali v medsebojnem bučnem razpravljanju in potlačeni nerazumevanja važnosti momenta in nesolidarnosti, ki jih je dovedlo do tega, da sedaj drug na drugega gledajo kot na izdajalca in z nezaupanjem.

Oni, ki so dobili večino glasov, so se plašljivo in sramežljivo trudili, da opravičijo svoj postopek.

Oni, ki stali za bran svetega načela solidarnosti, prezirajoči strahote Nepoznanega, do česa bi jih mogoče privedla borba, so se z holestjo čufili kot triumfatorji; ker njih delo njih nastop jih je naredil velike. Postali so ljudje.

In ko je grupa teh, ki so glasovali za stavko, to

je, za brambo načela, razpravljala, je eden izmed njih rekel:

“Čudno, da so delavci, ki so najbolj revni, glasovali za stavko, dočim so oni, ki imajo kos zemlje in nekaj prihrankov, glasovali proti . . .”

. . . Skozi okno postaje je gledal polkovnik. Pri mizah so sedeli vojaki in uradniki:

“Nikjer ni nobenega . . . Kakor v zemljo so se vdrlí . . .”

“Razumejo oni svoje delo,” je odgovoril njegov pobočnik, mlad poročnik. “Dobro so organizirani.”

“Ali vojaštvo je vojaštvo. Nad njim ni nobene boljše organizacije. Le pogledjte, gospod poročnik. Zasvira tromba, se čuje ukaz in vse vrši ukaz, v tempu, eksaktno . . .”

Po ulici je šel detektiv.

“Prazen prihaja,” je zagodrnjal polkovnik. “Nič ni izsledil . . .” — — —

Stavka železničarjev se je bližala h koncu. Že je bila dana parola, da so zmagali, da je doseženo tisto, kar so zahtevali.

Sedaj je treba obvestiti zaupnike. Treba je dati dogovorjen znak iz okna postaje.

Kumin, železničar, član stavkujočega odbora, je imel to izvršiti. Dočim se je prej skrival in se umikal zvedavim očem detektivov, je sedaj stopil na ulico, kot stopa zmagovalec. Vedel je, da ga bodo takoj prijeli in odvedli v postajno poslopje k polkovniku, kamor so vodili vse, ki so jih zapuščali. Ali to je ravno prav.

Kumin gre po ulici k postaji. Nemoteno. Nikdo ga ne ovira. Nikdo ga ne ustavlja. Stopa kot človek, zavedajoč se svoje naloge.

Skozi okno gleda polkovnik. Pravkar je poslušal detektiva, ki je poročal, da ni nikogar iz stavkujočega odbora za izslediti. Tudi železničarjev ni videti nikjer.

“Čudno . . . zanimivo,” godrnja polkovnik. Nankrat pa se sklone čez okno in gleda. Nato pomigne detektivu.

“Nikogar ni mogoče zasačiti? . . . Prosim, pogledjte . . .”

In pokaže z roko na prihajajočega k postaji, počasi in z umerjenimi koraki, Kumina.

“Tu, z okna ga vidim, a vi ga iščete, pa ga ne vidite.”

Detektiv je planil iz sobe. Skočil je na ulico. Se postavil pred Kumina.

“Izvolite z mano.”

“Kam?”

“K polkovniku.”

Kuminov se nasmehne, pomilovalno . . . obžaluje . . .

“Sam grem. Sem namenjen k njemu.” — — —

Polkovnik premeri strogo Kumina od nog do glave.

“Zakaj se skrivate?”

“Ako bi se skrival, ne prišel bi sem,” je odgovoril mirno in dostojanstveno.

Polkovnik se je vgrizel v brke.

“Tako nastopite službo.”

“Da. A ne na vaš ukaz, nego zato, ker je stavka končana.”

“Kaj?”

“Da. Končana.”

“Jaz ne vem ničesar o tem.”

“A jaz vem,” je odgovoril Kumin z glasom, kakor da govori poveljnik vojske, ki je zmagala.

"Pred pol ure je bil podpisan zapisnik zahtev. Naše zahteve so priznane. Čez eno uro se začne delo."

"Vi se bahate," je odgovoril polkovnik jezno in pomolčal. Nato je pripomnil:

"Divizije v eni uri ne spravi naš sistem organizacije v pohod, kako naj bi vi vse stavkujoče, ki jih je več kot za divizijo."

"Poglejmo," je odgovoril na kratko Kumin in stolpil k oknu. Z roko je dal dogovorjeno znamenje.

"Mi vas prej ne izpustimo, dokler se ne prične delo, ali dokler ne dobimo obvestila, da je stavka končana," je rekel polkovnik mrko.

Kumin se je samo nasmehnil in gledal skozi okno. Preteklo je pol ure.

In glej, ulice k postaji so se polnile. Vedno bolj. Ljudje so hiteli h kolodvoru.

Kumin se je zopet nasmehnil in pogledal polkovnika.

Polkovnik je grizel brke in gledal. Železničarji hite na delo od vseh strani. Vse jih kar mrgoli.

Še pol ure.

Lokomotive zakriče, vozovi zakokočejo.

Postaja je oživila. Delo se je pričelo in gre svojo pot kakor da nikdar ni stalo.

Tedaj se je obrnil polkovnik k detektivu.

Vi niste našli nikogar. In vendar so morali biti prav blizu. Samo nekaj znak je dal ta človek in vstajali so iz zemlje, kakor legije."

Detektiv je povesil oči in sram ga je bilo. Polkovnik pa je rekel Kuminu:

"Prosti ste gospod, samo povejte mi, kako je to mogoče, da je en vaš migljaj pričaral te mase na delo v tem kratkem času?"

"Samodisciplina in solidarnost."

In zaupnik Kumin se je obrnil in odšel na svoje delo . . .

***

ARTHUR C. HOFFMAN: PREMAGANEC.

PREREZ NAŠE LITERATURE.

(Predaval Ivan Molek v klubu št. 1, J. S. Z. v Chicagu, Ill., dne 22. aprila 1927.)

Namen tega predavanja ni, da bi vam suboparno našteval imena slovenskih avtorjev in naslove njihovih del. Rad pa bi vam dal nekoliko zgodovinskega pregleda našega slovstva v celoti in dotaknil bi se rad le glavnih delov te celote, onih delov, ki jih z našega stališča smatramo kot faktorje, ki so utisnili slovenski literaturi njene značaje. Razume se samosebi, da mi sodimo o razvoju in bistvu naše lepe knjige malo drugače kot pa je navada pri večini kritikov, ocenjevalteljev in slovstvenih zgodovinarjev.

Večkrat kdo pravi, da govoriti o slovenski literaturi se pravi govoriti o slovenski revščini. Menda zato, ker je naš narod majhen in drugače reven. To ne odgovarja resnici. Slovenski narod ima primeroma lep kupček literature ne glede na to, kako je majhen in vseskozi proletarski. In v tem kupčku je precej dobrega. V mislih imam seveda leposlovno literaturo. Na tej smo še prebogati. V strokovni, znanstveni literaturi je kajpada mizerija.

Slovenska literatura je stara dobrih 130 let. Pojavila se je z Valentinom Vodnikom. Sicer so začeli tiskati knjige v raznih slovenskih dialektih že sredi 16. stoletja in do Vodnika so potiskali na vozove papirja — ampak to ni bila literatura. Glavne razvojne dobe naše literature so štiri brez tistega, kar je bilo pred Vodnikom. Tisto preddobje — lahko se imenuje tudi arhajska perijoda — je vredno omeniti le toliko:

Za časa reformacije, ko je protestantovska propaganda prodrla na Slovensko, so slovenski protestanti prišli na srečno misel, da bodo imeli večji uspeh, ako agitirajo za novo vero v domačem tisku. Primož Trubar, podpiran od domačega in nemškega luteranskega plemstva, je uresničil to misel. Leta 1551. je dal natisniti z nemškimi črkami nekaj abecednik v dolenskem narečju, ki ga je on govoril. Če se to lahko imenuje knjiga, je bil Trubar prvi slovenski književnik. Trubar in drugi so izdali kopico knjig verske vsebine za luteransko propagando. Prevajali so iz nemščine. Prevedli so tudi celo biblijo na slovenski jezik. Ko je spet zavladala pest katoliške cerkve, je katoliška duhovščina osvojila taktiko protestantov, katere prej ni znala upotrebiti: izdajala je tiskovine za svojo propagando v slovenščini, oziroma v narečjih, ki so jih govorili avtorji. Izvirnega ni bilo nič. Prevajali so molitvenike, pridige, evangelije, cerkvene pesmi, legende o svetnikih itd. iz latinščine in nemščine. Te prazne slame se je nabral precejšen kup. Edino vrednost ima ta slama kot knjižna starina in pa za jezikoslovca, ki študira razvoj našega jezika. (Mimogrede lahko omenim, da jaz imam rad take knjižne starine. Imam jih že lepo zbirko. Tukaj imam majhen molitvenik iz leta 1757., ki ga je zmašil neki "brumni pater Leonardo". Tako je namreč podpisan. Lahko vam prečitam par stavkov. Boste slišali, v kakem jeziku so takrat molili. Seveda jim ne smemo zameriti; pater Leonardo in njegovi tovariši niso znali boljše. Na ogled imate tudi prvih pet knjig Japljevega sv. pisma, ki je izšlo leta 1798. Razume se, da vse to je brez trohice literarne vrednosti — kakor je sploh vsa cerkvena literatura.)

Proti koncu 18. stoletja je vso Evropo pretresla velika francoska revolucija in po tem potresu se je

rodila slovenska literatura. Edinole veliki, svetovni dogodki so mogli zdramiti Slovence. Revolucija v cerkvi je dala Slovencem Trubarja in prvo tiskano besedo, revolucija v Franciji pa svetno literaturo. A osmešil bi se, če bi rekel, da so bili prvi slovenski odmevi jakobinskega duha. Niti malo ne. Valentin Vodnik, prvi slovenski literat, ki zasluži ta naziv, ni bil noben revolucionar. Bil je ponižna in pohlevna dušica. Bil je duhovnik in zraven še frančiškan. Ni pa bil nerevolucionaren radi tega, ker je bil duhovnik, saj so tudi duhovni lahko revolucionarji. Vodnik je bil mehak po svojem temperamentu — in ni maral izgubiti službe, kruha.

Vodnik je bil prvi slovenski pesnik. Poleg tega je bil naš prvi časnikar, bil je pratikar, slovničar, pedagog, zgodovinar, geograf, iz nemškega je prevedel kuharske bukve, priredil navodila za babice in spisal slovar — bil je torej nekak "Jack of all trades". Zanimiv je najbolj po svojih verzih. Saj se je baš v teh najbolj razodel, v teh je izviren in radi tega ima spomenik. Ravno v verzih je Vodnik pokazal, da je bil dober sluga in dosleden oportunist . . . Ko so avstrijske čete marširale skozi Ljubljano v Italijo proti Francozom, je Vodnik navdušeno pel: "*Bog obvari cesar Fronca, srečo, zdravje Bog mu dej! Ljubeznivoga našga Fronca nebo vari vekomej!*" Ko pa so Francove čete zbežale proti Dunaju in so Francozi okupirali slovenske kraje, je Vodnik brž obrnil plašč po južnem vetru in navdušeno zapel: "*Napoleon reče: Ilirija vstan! . . . Duh stopa v Slovence Napoleonov, en zarod poganja preroben ves nov.*" — (Tukaj imam njegovo "Pismenost ali gramatiko", ki je bila izdana leta 1811. V tej knjigi je bila prvič natisnjena pesem "*Ilirija oživljena*", iz katere sem vam pravkar citiral.) Toda "zarod" ni ostal dolgo "preroben". Francozi so odšli, prišli so spet Avstrijci in veliki Vodnik je vnovič navdušeno pel cesarju Froncu in "Estrajhu".

Vodnik je zato slaven, ker je bil prvi pesnik. To je vse, kar mu je ohranilo ime. Velika četa drugih, ki so prišli za njim in boljše peli kot on, je šla preko odra slovenske književnosti skoraj neopažena. Slovstveni zgodovinar beleži letnice njihovega rojstva in smrti — to je vse. Isto bi bilo z Vodnikom, če bi bil prišel kasneje, ako ne bi bil on prvi.

Ko je Vodnik umrl, je prišlo sedem suhih let. Tedaj pa je prišel dr. France Prešeren. Kakor da je zažarelo veliko solnce po jutranjem mraku . . . Pojavilo se je istočasno več drugih, ali vseh dvajset let Prešernovega pesniškega delovanja stoji Prešeren sam med vsemi in nad vsemi. Letos je sto let, kar je bila natisnjena njegova prva pesem. Izšla je v nemškem listu, ker slovenskega ni bilo. Kasneje je priobčeval svoje pesmi v "Kranjski Čbelici", katere je izšlo več zvezkov (Tukaj imate na ogled vse štiri).

Prešeren je za svojo dobo največji slovenski pesnik-umetnik. Ustvaril je slovensko klasično pesem. On je spesnil prvi slovenski sonet, gazelo, romanco. Dal je mladi, komaj porojeni slovenski pesmi obliko klasične poezije. Njegov stil in jezik je čudovit. Pomislimo samo na anarhijo, ki je takrat vladala v književni slovenščini. Vsak, ki je poskušal pisati, je imel svojo slovnico in svoj pravopis; celo v abecedi niso bili edini, ker je baš v tistih letih divjala takozvana "abecedna vojna". Prešeren pa je ustvaril lastni jezik za svojo umetniško pesem.

Prešernove pesmi so večinoma posvečene ljubezni. Sam je povedal, da naj drugi opevajo lepoto slovenskih krajev, on pa hoče "peti hvalo lepih sloven-

skih deklet". Njegova prva pesem je bila "Deklicam". Njegov sonetni venec, višek Prešernove pesniške umetnosti, je grandiozno delo in nenadkriljeno, ki ga je pesnik poklonil neuslišani ljubezni in narodu. A on se ni le igral s srcem in čustvom, ni samo tožil in žaloval, bil je tudi zanosit; znal je tudi krepko udariti in tupatam blisne iz njegovih stihov iskra upora. "*Vsi pojte rakom žvižgat, lažnjivi pratikarji, lažnjivi zvezdogledi, vremena vi preroki!*" . . . Tako je zagodel raznim šušmarjem, ki so s peresom kvasili in pogrevali stare laži. Prešeren je tudi vsaj nekoliko razumeval socialno zlo, in to je povedal v teh značilnih verzih: "*Da le petica da ime sloveče; da človek toliko velja, kar plača. Sem videl čistati le to med nami, kar um slepi z goljufijami in lažmi*" . . . In ko je to videl, je "*rane vsekalo krvave*" njegovemu srcu. Ali me govori iz teh verzov svobodomislec in kos revolucionarja? France Prešeren je bil svobodomislec, le žal, da je zadnja leta svojega življenja omagal.

Prešeren je bil po poklicu advokat, ali ta njegov kruh ni bil posebno obilen in sladak. Materijalna stran njegovega življenja je bila vedno slabša kot boljša. Pesmi mu niso prinesle gmotne pomoči. Ne v tistih časih in med tistimi ljudmi. Kdo pa je čital njegove poezije? Izobraženstva je bilo malo med Slovenci, kmet in delavec pa nista znala čitati. In kdor je znal čitati — ni smel čitati Prešernovih pesmi. Duhovščina je lopnila po njem z velikim loparjem. Njegove pesmi so bile "umazane" in "pohujšljive". Po njem je mahala tudi odurna avstrijska cenzura. In tako je bil Prešeren svoja zadnja leta prisiljen dati zadoščenje za svoje "grehe". Dal ga je v dolgem spevu "Krst pri Savici", ki ga je objavil leta 1843. v Bleiweissovih "Novicah". V tej pesmi je naslikal paganškega Slovenca iz dobe pokristjanjevanja, ki je po dolgem boju in razočaranjih našel mir in srečo, ko je sprejel krst in postal duhovnik. Pokora! A niti s tem ni zadostil licemerem. Leta 1847. je dr. Prešeren izdal svoje zbrane pesmi v knjigi. Tiskanih je bilo 1200 izvodov. Ali mislite, da so Slovenci planili po tem bogastvu? Kaj še! Knjige so ležale in se prašile v knjigotržnici. Ljudje iz Prešernove dobe niso razumeli Prešerna, niti niso znali, da živi med njimi poet-umetnik. Tako je Prešeren umrl dve leti kasneje razočaran in pobit. In ko je umrl, je častiti gospod dekan v Kranju zaplenil njegovo rokopisno zapuščino in zagnal v peč vse pesmi in večjo žaloigro v verzih, ki je ostala po njem.

Ko je Prešeren legel v grob, je spet zavladala suša v slovenski literaturi. Nastal je nov intermezzo. Ta meddobja so tipična, ker vedno značijo mrtvo tišino pred novim viharjem. Skoraj dvajset let ni bilo nič. Kajpada so se javljali razni pisarji in kričarji, toda dobrega ni bilo nič. V tem času se je porodila Družba sv. Mohorja s svojimi vsakoletnimi bukvami. O tej pravijo, da je naučila čitati slovenskega kmeta. Ako je to res, je to njena edina zasluga; saj drugega ga ni naučila dosti.

Meddobje je bilo zaključeno, ko so prišli takozvani "mladi", uporni duhovi s klicem: "Vse za narod, omiko in svobodo!" To so bili Jurčič, Stritar, Jenko, Tavčar, Levstik, Kersnik in še nekaj drugih. Na čelu vseh pa stoji Josip Jurčič. To je bila njegova doba, ki je prišla in zatonila z njim, doba slovenske romantike. Kakor Prešeren tako stoji tudi Jurčič nad vsemi v svoji dobi. Prešeren je ustvaril slovensko klasično pesem in Jurčič je ustvaril slovenski roman.

Jurčič, novelist in romanopisec, je bil rojen pripovedovalec. Snov za svoje povesti in romane je črpal iz kmetskega naroda tedanje in polpretekle dobe pa tudi iz turških in francoskih časov. Zagoreli dolenski kmetski očanci, navihani živinski mešetarji, trebuchasti podeželski fajmoštri in rdečelični kaplančki, zaripljeni krčmarji, suhi in dolgopeti škrici, propadli in pijanski študentje, bradati in grdogledi grajščaki, blede in jara gospoda, skrbne mamice, zdrave in brhke mladenke — to so tipični Jurčičevi karakterji. Imel je dober dar humorja in bister vpogled v masno življenje. Po vsej deželi je zbiral dov tipe in pripovedi iz ljudstva ter vporabljal to blago za mašenje in začimbo svojih spisov. Seveda je rad pretiraval, posebno v zgodovinskih povestih, a pomisliti je treba, da je oral ledino in idejalizem takratnih "mladih" ni skoraj poznal nobenih mej. Jurčičeva dela, zlasti iz srednje njegove dobe, so prežeta z liberalnim duhom. On in njegovi sodobniki, ki so izdajali leposlovne liste in druge publikacije, so odločno rebelirali proti religiozni struji, ki je hotela absolutno dominirati ves slovenski tisk. Bil je hud boj. Duhovščina je mlatila po Jurčiču. Očitala mu je, da s svojimi romani "pohujšuje" mladino. Nazivala je "Zvonovce" (Jurčiča in druge, ki so objavljali svoje povesti in pesmi v Stritarjevem dunajskem "Zvonu") "svinjarje", ki hočejo "pofrancoziti" slovensko knjigo, namreč zanesti med Slovence francosko erotično literaturo. To so očitali Jurčiču, čigar spisi so z ozirom na spolnost tako nedolžni in sramežljivi, da jih lahko čita vsak otrok. In dasi se ni klanjal fajmoštrom, ni niti z eno samo besedico nikdar podvomil o kaki dogmi. V tistih časih je bilo to še nemogoče. Ako je bil tedaj že kak upornik proti dogmam in socialnemu sistemu sploh na Slovenskem, mi ne vemo o njem nič. Kljub temu so "mladi" storili "strašen greh" in morali so delati pokoro. Kakor Prešeren tako je tudi Jurčič apoloģiral z eno svojih zadnjih povesti "Slovenski svetec in učitelj". Jurčič se je ravnal po Prešernovem precedentu: šel je daleč nazaj v dobo pokristjanjenja in z največjo vnamo krstil slovenske pagane v čast in slavo božjo!

Jurčič bi bil rad profesor — prerinil pa se je komaj do žurnalista in političarja poleg svojega pisateljstva. Zadnje mu je dalo malo kruha. Polovico svojega življenja je Jurčič stradal. To mu je nakopalo bolezen in prezgodnjo smrt. Če je bil kdo mučenik za slovensko lepo knjigo, je bil on — po zaslugi onih, ki so imeli ljudstvo na špagi. V njegovi dobi je knjiga komaj začela prodirati v nižjo ljudsko plast, katera dotlej ni poznala drugega kot pratiko in molitvenik. Ekonomska stran leposlovne knjige je bila na ničli — in tam je bilo tudi materijalno stanje pisatelja, ki ni imel drugih dohodkov. Kljub temu so pisali in tiskali. Kljubovali so vsem razmeram . . . Med pesniki so se v tej dobi predvsem odlikovali Stritar, Simon Jenko in Fran Levstik. V Jurčičevi dobi se prvič javlja ostra pila kritike, ki pometa z raznim mišmašem v tisku; ustvarjajo se pravila za pisanje. Drugi pojav v tej dobi je prva kratka zgodovina Slovencev, katero je sestavil Janez Trdina in nekaj let kasneje je začel dr. Stare izdajati svojo, na debelo klerikalno poštupano "Občno zgodovino", v kateri je 75 odstotkov fikcije. (Zalostno je, da Slovenci še danes nimamo druge in zanesljive občne zgodovine.)

(Konec prihodnjich.)

Naročajte knjige iz "Proletarčeve" založbe.

ANGELO CERKVENIK:

Pri sodrugu Josipu Kiteku.

Ljubljana, dne 12. aprila 1927.

Včeraj zvečer sem posetil sodruga Josipa Kiteka. Ta sodrug je našemu delavstvu prav dobro znan, saj že 25 let — včasih manj, včasih bolj intenzivno — aktivno sodeluje v socialističnem pokretu. Zvedel sem pred kratkim, da bo s. Kitek posegel nekoliko intenzivneje v delavsko socialistično gibanje. Silno me je zanimalo, kakšni nagibi so ga dovedli do tega, še bolj pa me je zanimalo zvedeti, kako s. Kitek vobče gleda na povojni razvoj tega gibanja. Podal sem se, tedaj, k njemu in ga zaprosil naj mi odgovori na naslednja vprašanja:

1.) *Ali je bil razkol, ki je po preobratu nastal med socialistično orientiranim delavstvom, potreben in koristen?*

Ta razkol je bil potreben in zelo koristen, ker je znatno pospešil proces razčiščenja.

2.) *V čem vidite bistvenost koristi tega razkola?*

Prva korist je naslednja: Videli smo, da so formalni povzročitelji razkola hoteli dozorevanje, presnavljanje meščanske, kapitalistično navdahnjene družbe pospešiti z grobo silo odn. s silo vobče. Spoznali pa so, da ni sila nikakšno pravo sredstvo, ki bi moglo biti kronano z uspehom. Zato se je tista grupa, ki je računala zgolj s silo razblinila v prazen nič.

Druga korist je drugo spoznanje, ki se je moralo nujno in logično roditi iz prvega; t. j.: socializem ni identičen z oblastjo, v bistvu socializma ne more biti mesta hrepenenju po okupaciji oblasti, marveč je socializem borba za počlovečenje vsakega posameznega človeka, borba za emancipacijo človeka od njegove živalske narave, ki jo danes občeveljavno grobo *materialistično-individualistično naziranje* ni moglo niti zmanjšati, marveč k večjemu še poslabšati.

3.) *Kaj mislite o nagibih tistih, ki so razkol formalno povzročili?*

Po večini njihovi nagibi niso bili kristalni, niti čisti ne (v vsakdanjem pomenu te besede). Hoteli so si namreč *osebno* priboriti nekaj, proti čemur so se kot voditelji neke struje borili. Šlo jim je v prvi vrsti za "dobrine", ki jih nudi posameznim privilegirancem kapitalistična družabna uredba.

4.) *Ali je socialistično gibanje po vojni napredovalo ali nazadovalo, če se primerja s predvojnimi gibanjem?*

To vprašanje se pač tiče naših domačih razmer! Pred vojno je bilo socialistično gibanje zmehanizirano tako daleč, da so marksistični voditelji verjeli v naslednjo dogmo: sad bo dozorel in sam odpadel ne glede na kakovost širokih množic — zadostuje zgolj količina (kvantiteta). Ta vera je postala tudi naša vera. Zato smo videli, da smo pred preobratom in tik po preobratu — podobno kakor v vseh evropskih državah — doživeli velikansko ojačanje socialističnih strank. Dotok je bil ogromen, socialistični hudourniki so navdajali skrbnike kapitalizma z grozo, a ne vse . . . Najpametnejši med njimi so spoznali, da je po vsakem dežju nekoliko vode . . . nekoliko več vode. Pa tudi proti hudourniku se vedno da nekaj ukreniti. In tako so pri nas "ustvarili" "Zakon o zaščiti države." Buržoazija se je po vojni restavriral, saj so bili vsi pogoji dani. Posamezniki — in to vsi brez izjeme — so bili navdahnjeni (in so še danes, vsaj po ve-

čini!) do mozga in kosti z individualizmom, z absolutno vero v individualistični materializem. Na takšnih tleh se je buržoazija opravičeno čutila silno močno in nič čudnega ni, če je imela dovolj drznosti "ustvarjati" razne zakone o zaščiti "države". Ta zakon je moral doživeti uspeh . . . množice so se razpršile . . . Ta zakon je bil rešeto, skozi katero se je presejalo vse, kar še ni bilo dozorelo . . . Kar je v rešetu ostalo, je postalo kvasec za nov, prerojen socialistični pokret.

Na tem mestu je silno podučno primerjati vporabo enega in istega zakona proti komunistom in proti Radiću. Zakaj je Radićeva stranka ostala kompaktna kljub zakonu o zaščiti države? Zakaj ta zakon ni mogel razbiti odn. razpršiti Radićevih množic . . . Pač zato, ker so bili Radićevi pristaši prežeti z idejami specifičnega hrvatstva, tedaj z idejami, ki so bile enako močne idejam tistih, ki so ta zakon ustvarili.

Zavoljo te rešetke se je gibanje razčistilo glede na kakovost. Gibanje je tedaj kvalitativno napredovalo, napredovalo je zatorej tudi absolutno. Naposled ne smemo trditi, da bi bilo napram predvojnemu gibanju sedanje gibanje številno nazadovalo.

5.) *Kaj menite o perspektivah socialističnega gibanja za neposredno bodočnost? Prosim Vas, povejte mi kaj konkretnega!*

Perspektive za demokratično razširjenje socialistične ideje so silno godne. Marksistični nazor, da gospodarske krize pospešujejo revolucionarno delavsko gibanje, je danes uresničen; potrebno je le, da se sleherni posameznik prerodi, da se prerodi vsaj toliko posameznikov, kolikor jih je neobhodno potrebno za kvasec bodoče družbe.

To prerojevanje nastopa danes z mogočno, vulkansko silovitostjo. Priprsto delavstvo čuti življenjsko potrebo po tem prerojenju. Nešteto pozivov delavstva, naj jim govorim o novih spoznanjih, o potrebi revolucije duha v vsakem posamezniku, ki hoče postati socialist, mi priča, da prihaja tista doba, ki vodi k novi, socialistični družbi.

To hrepenenje delavstva se zrcali tudi v pozivu "Zedinjenih socialističnih strank", ki sem ga prejel. Ta skupina, ki se je vstvarila samo ad hoc, t. j. samo za volitve, za skupen nastop, je pod pritiskom delavstva morala začeti resno razmišljati o smotrenem in sistematičnem delu, kar pomeni vse nekaj večjega in mogočnejšega kot zgolj skupen nastop ob volitvah. Ta skupina me je zaprosila, naj ji sestavim nov program.

Odzval sem se z radostjo. Sestavil ga bom povsem v duhu Marksovega nauka, toda na temelju novih spoznanj, rojenih v zmotah in trpljenju človeštva. Odzval sem se v spoznanju, da moramo zmagati, ker je naša ideja nepremagljiva.

Tako je končal ta zanimiv pomenek s sodrugom Kitekom. Razpravljala sva tudi o drugih zadevah. Obljubil mi je v bodoče povedati še marsikaj zanimivega za "Proletarca".

Ali nam ne bi bilo vsem v ponos, ako bi "Proletarec" prihajal med nas vsaki teden na 32 straneh? To bi bila revija prve vrste! Dosegljiva je, ako se agitacije za razširjenje lista resno lotimo in mu ob enem naklonimo potrebno gmotno podporo.

Tone Seliškar:

— PESEM —

PIŠEM in lepo mi je v srcu:
kakor tedaj, ko so bile rože v cvetju,
v dehtenju in sladkem življenju;
ko je bilo nebo čisto in jasno, ko morska gladina
pokrita z galebi, belimi oblaki.

Na cvetočo breskvo mislim,
ki je žareča v vrtu, ko zarja večerna
objela ljubezen sladkih noči.

V vse lepo gre misel gledalec.

Skozi odprto okno me grabi večer
in ljudje na cesti so lepi
v blagi temini
ko tedaj, ko so bili vrtovi v cvetju
in sanjam — mlad fant —
pesem o kruhu,
o množicah lačnih,
o jetičnih truplih
in zahajajoče solnce je plavž,
ognjeni zmaj.

Pišem in ognjeno je srce.
Pesem ni pesem kakor takrat, ko so bile rože
v cvetju
in oblaki so saje, ki zagrinjajo luč.

***

"Socializem ne bo nikoli zmagal".

K. T.

V naselbini Strong Drink so se rojaki prepirali o socializmu in se skoro stepli vsled velikega nesoglasja.

"Jaz sem bil komunist, bil sem v Rusiji, tepel sem se v pouličnih demonstracijah, bil sem aretiran in zaprt — toda ali je kaj drugače?" Pridušil se je, našgal cigareto, jo zazvečil ter vrgel ob tla in dejal: "Noseri, tako že ne bo šlo! Moraš jih najprvo poklati, potem šele —"

"Zakaj nisi klal tedaj," mu je segel v besedo drugi rojak.

"Bili smo prodani . . ."

Vsi skupaj so odšli k človeku ki mu pravijo Krmežljavec. Naročili so rakije in potem vina ter še dolgo argumentirali. Vsoglasili so se v toliko, da farji niso tako slabi kot so mislili, da socializem ne bo nikoli zmagal s sedanji-mi "voditelji", in da so vse "babe k . . ." ter da je vera dobra vsaj za otroke, ker jih varuje da se ne pohujšajo.

“Slabe knjige”.

Papež je izdal na vso katoliško duhovniščino odlok, da naj trebi slabe knjige, in pri tem pravi, da je čitanje vsake “slabe” knjige za katoličana smrtni greh, tudi če ne ve, da je tista knjiga od cerkve prepovedana.

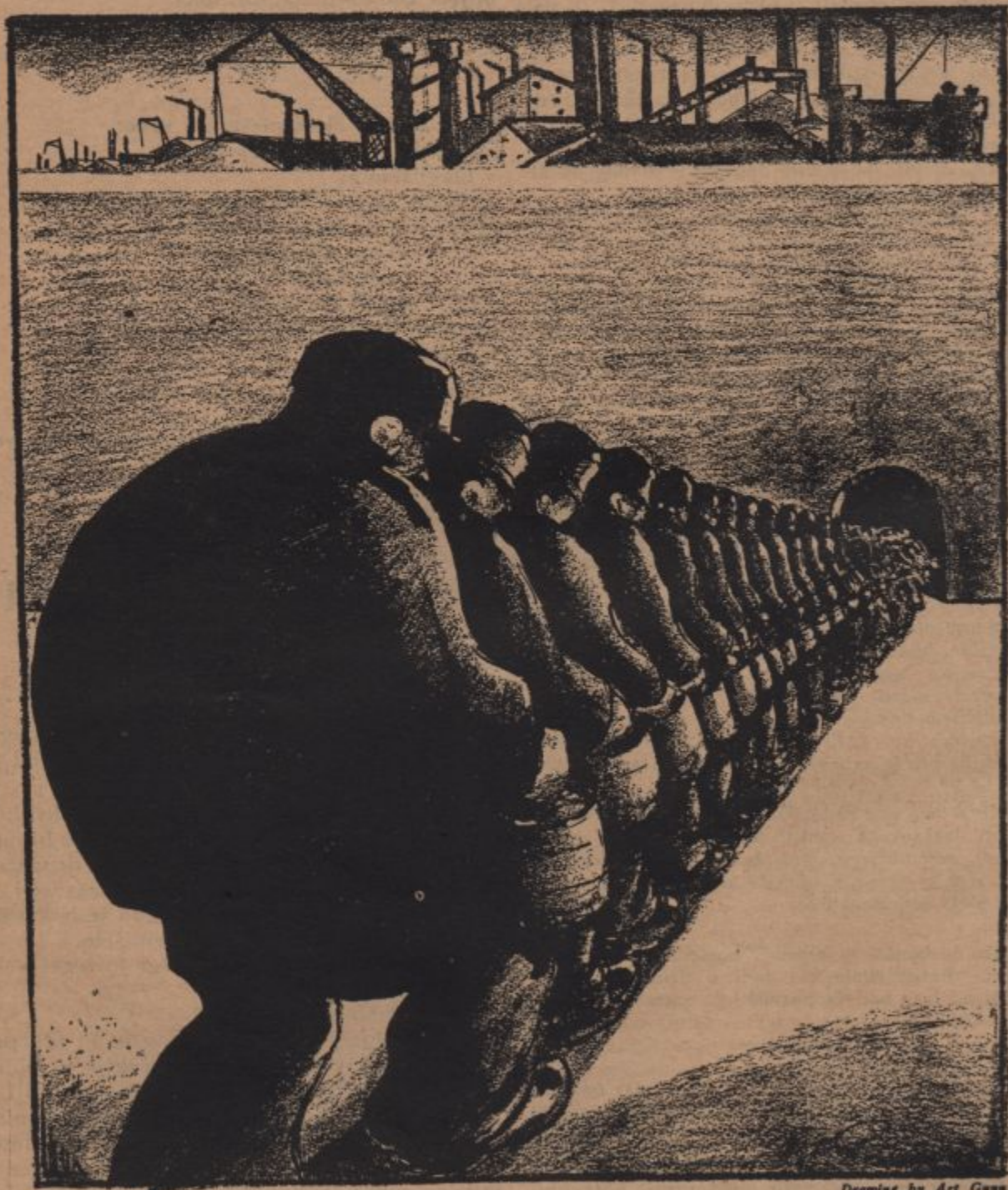
Dokler se človek boji “smrtnega” greha, taka prepoved še nekaj zaleže. Vendar pa je za onega ki ni tako lahkoveren, vprašanje, kaj pravzaprav je slaba knjiga.

To, čemur pravi papež ali kak škof “slaba knjiga”,

še ne pomeni, da je v resnici slaba. Skoro vsa boljša slovstvena dela, posebno pa znanstvena, so bila v enem ali drugem času prepovedana od te ali one vere ter zabeležena v indeksu za “slabe knjige”.

Vsak čitatelj si mora, — si bi moral toliko razviti razum, da bi bil sam sposoben pronajti, ali je knjigo, ki jo dobi v roke, vredno čitati ali ne. Predvsem se mora paziti, da ne zapravlja dragocenega časa s čitanjem ničvrednega šunda (katerega pa cerkev navadno ne prepoveduje.)

IZ DNEVA NA DELO V NOČ.

Drawing by Art Gaus

“Lep dan danes, kaj?”—“Da, ampak kaj ti koristi!”

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

"PREVEČ" POLITIKE V COLLINWOODU.

COLLINWOOD, O. — Uredniku Proletarca: Ko sem bil zadnjič pri vas v Chicagu, ste mi rekli, naj kaj razveseljivega poročam, če pa nimam nič razveseljivega, pa kaj suhoparnih novic ali karkoli že, samo da bo poročilo, pisano seveda tako, da bi ga ljudje ne prezrli. Ker boste kmalu za nekaj časa med nami, se boste lahko sami prepričali, kakšni naprednjaki smo Collinwoodčani.

"Nič nam ni za rečt!" bi rekel fantovski fant, njegov tovariš pa bi zavriskal. Domovina bi bila rešena, in fanta bi šla spat. A pri nas ni tako enostavno.

Največ preglavic nam dela Slovenski delavski dom. Radi njega se tudi največkrat "pokregamo", dasi dom ni prav nič kriv. Je kakor otrok, radi katerega se kregata zakonca. Oba ga imata rada, pa se vendarle kregata. Včasih se seveda tudi dogodi, da ga nimata oba rada. Ampak tisti, ki se tukaj v notranjem krožku "špetiramo" radi doma, ga imamo vsi radi. Samo "politike" ne maramo. Oj ti nesrečna "palitika".

Eni se kregajo, ker ne vedo h kateri stranki spadajo in so za politiko ki ni politika, drugi pa se kregajo, ker drugi ne vedo (kaj bi vse tako natančno tolmačil).

Največ preglavic delajo socialisti (ta zalega je pa res od vruga). Če jih ne bi bilo pri vodstvu, bi bil mir (vprašanje je seveda, čemu je toliko špetira tudi tam kjer ni socialistov in "politike", npr. radi gilavnega urada KSKJ. v Jolietu, radi komišnov v katoliški jednoti itd. In pa v društvih, v katerih ni nobenega socialista, ali je v njih mir?)

Socialistični somišljeniki nekaj svetujejo. Halo, to je že politika! Sodrug nekaj predlaga. Kakor da se razpoči arzenal, to je strašno velika politika. Simpatičarji socialističnega pokreta glasujejo za to ali ono dobro stvar. Holt, to je pa že od sile, sama politika!

Kaj pa je ta silna žival (ali zver), ki ji pravimo politika? Beseda ima svoj izvor v grščini in pomeni državljana, ki ima opravka pri vladanju, upravljanju oblasti in podobno. Taka služba sama na sebi ni nič grdega. Če pa se slavni župan ali odbornik pustita podkupiti, je to njuna hiba, ne pa hiba "politike". Pa so tudi drugačne. Npr. graft, pravijo, bo vse dotedaj dokler bomo imeli sedanjo uredbo. Če pa so proti nji, bogami, tedaj je to tudi politika. Ne smeš biti proti, pa nisi "političen".

Politika je dobra in slaba. Ali bolje: politika je tisto, kar ljudje hočejo. Kateri hočejo umazano, imajo umazano, kateri pošteno, imajo pošteno.

V politiki smo collinwoodski Slovenci torej vsi "razrukani" in želimo, da ta pošast izgine tako da ne bo med nami nobene razprtije, pač pa sama sloga.

Kar se tiče napredka, smo dobro zavarovani. Imamo precejšnje število društev, odsekov, odborov, klubov in zvez. Nihče ne more reči, da nima kam "spadati". Če greš po ulici, ali če prideš v naše javne prostore ali kamorkoli, ti vsaki drugi rojak potegne predsedniško kladivo iz žepa ter te opozori na dnevni red.

Izobrazbe ne potrebujemo, ker jo imamo že sedaj

preveč. Kadar jo hočemo in želimo da se izkažemo, gremo v kevder, pa se jo navžijemo. Iger, veselje in podobnega imamo vse polno.

Tudi ostanke kluba št. 28, ki je pripadal Workers' Party, imamo, in ker ni več Bartuloviča, da bi nam pomagal do preobrata in do okupacije železniškega mosta v Collinwoodu, drugih nočemo poslušati, da se bi mi zanje "matrali" oni pa pušili cigare in se nam smejali
F.B-č.

SHOD KLUBA J. S. Z. V BARBERTONU.

BARBERTON, O. — V soboto 4. junija priredi klub št. 232 JSZ. v dvorani društva "Domovina" na Mulberry cesti velik javni shod, na katerem bo govoril s. Frank Zaitz, urednik Proletarca in predsednik gl. nadzornega odbora SNPJ. Po shodu se bo vršila veselica.

Vabimo na to priredbo vse naše tukajšnje in okoliško občinstvo, kajti imelo bo priliko čuti dobrega govornika, potem pa bo veselica in nam ne bo manjkalo zabave.

Opozarjamo na ta shod tudi članstvo društev SNPJ. in SSPZ., kajti s. Zaitz bo govoril tudi o problemih naših podpornih organizacij. Sodbo o njegovih izvajanjih boste lahko napravili sami — da pa to morete, je potrebno, da pridete v soboto 4. junija v dvorano društva "Domovina". Računamo, da bodo poleg naše častno zastopane tudi naselbine Canton, Magador, Rittman, Kenmore, Akron, Masion in druge.

Priredba v soboto 4. junija naj bo manifestacija naše napredne misli — bo naj nam znak, da hočemo delati za probujo delavstva in za boljšo bodočnost.

Za pripravljalni odbor,

John Yankovich.

PRENAVLANJE KLUBOV J. S. Z. V KANSASU.

GROSS, KANS. — Izgleda, da je pomlad pomladila tudi nas v Kansasu. Z veseljem poročam, da se je po naših naselbinah zopet pojavilo večje zanimanje za socialistično stranko. Organiziral se je nov klub v Cockerillu, v katerem je prevzel tajništvo sod. Joe Pili. Drugi se je organiziral v Armi, katerega tajnik je sod. Steve Dudas.

V Edisonu se je ob priliki shoda dne 2. maja zopet reorganiziral socialistični klub, za katerega je vladalo veliko zanimanje in so vsi izgledli, da bo trden ter ostal na pozorišču. Trije novi klubi in eden prejšnji, skupaj štirje.

Toliko novih v kratkem času je zadovoljivo, a vendar še z daleka ne zadostuje, da bi kansaške naselbine pokazale tisti napredni duh, ki bi moral prevladovati med nami in ki je bil pred leti tako močno usidran v tem okrožju.

Naselbine kot so Ringo, Radley, Frontenac, Yale, Franklin in Mineral bi lahko zopet reorganizirale svoje klube JSZ., če se bi hotele le malo potruditi ter se oprijeti dela, ki so ga zapustile. Res, da je precej tistih, ki so bili včasih aktivni, odšlo v industrijna mesta, toda še je več kot pet v vsaki naselbini takih, ki so bili aktivni in bi lahko začeli znova. Svojega prepričanja

niso zatajili, prištevajo se somišljenikom soc. stranke, čemu ne bi postali zopet njeni člani?

Otresimo se tistega mrtvila ter čakanja, češ, se bomo pridružili tedaj ko se bo pojavila na pozorišču močna delavska stranka. Prijatelji somišljeniki, ta ne pride sama od sebe. Dokler je ni, take kot vi hočete, je edina delavska stranka, ki pride kot taka v poštev, socialistična stranka. In če vi hočete, ji lahko pripomrete, da postane večja in jačja ter jo približujete taki stopnji, na kakršni vi hočete da bi delavska stranka bila.

RAČUN RAZPEČANIH ZNAMK J. S. Z.

za mesec april 1927.

DREAVA IN MESTO	Redne znamke	Dualne znamke	Izj. znamke	Prejemki	Glav. sta- ni str.	Drd. in okr. org.	Konv. fond J. S. Z.
ILLINOIS:							
Waukegan. . .	15	3	..	\$ 5.55	....	....	\$ 1.80
Nokomis . . .	2	14	..	5.50	....	....	1.70
Springfield .	6	3	..	2.85	....	....	.90
Virgen	4	..	..	1.20	....	....	.40
Chic. No. 20 .	16	30	..	15.30	....	....	4.70
Chic. No. 224 .	6	5	6	3.55	....	....	1.10
Chic. No. 1 .	60	..	..	18.00	\$12.30	\$12.30	6.00
INDIANA:							
Universal . . .	8	..	..	2.40	....	....	.80
Clinton	5	8	..	4.30	1.57½	1.57½	1.30
KANSAS:							
Arma	..	..	11	....	....	....	....
Gross	1	2	..	1.00	.22½	.22½	.30
MICHIGAN:							
Detroit	20	10	..	9.50	2.25	2.25	6.00
OHIO:							
Maynard	11	7	..	5.75	....	....	1.80
Cleveland . . .	80	20	..	31.00	....	....	10.00
Bridgeport . . .	..	..	20	....	....	....	....
Piney Fork . . .	..	..	10	....	....	....	....
Glencoe	11	4	..	4.70	....	....	1.50
Power Point . .	2	3	..	1.65	....	....	.50
Neffs	..	..	8	2.80	....	....	.80
Blaine	4	3	7	2.25	....	....	.70
Barberton . . .	..	..	20	7.00	....	....	2.00
M. at L.	10	..	..	3.00	13.72½	13.72½	1.00
PENNA:							
Herminie	8	3	..	3.45	....	....	1.10
Renton	7	4	..	3.50	....	....	1.10
W. Newton . . .	10	4	..	4.40	....	....	1.40
Burgettst'n . . .	..	..	..	....	....	....	2.60
Avela	7	5	..	3.85	....	....	1.20
Conemaugh . . .	12	..	..	3.60	....	....	1.20
Sygan	25	..	..	7.50	....	....	2.50
Moon Run	12	..	..	3.60	....	....	1.20
Latrobe	2	5	..	2.35	....	....	.70
Luzerne	18	6	..	7.50	....	....	2.40
Miners Mills . .	8	7	..	4.85	....	....	1.50
Forest City . . .	9	2	..	3.40	....	....	1.10
Lloydell	4	8	..	4.00	....	....	2.00
Grays Lan'g . . .	17	..	..	5.10	13.72½	13.72½	1.70
WISCONSIN:							
Sheboygan . . .	20	20	..	13.00	3.00	3.00	4.00
WYOMING:							
Sublet	15	6	..	6.60	1.57½	1.57½	2.10
Skupaj	435	210	54	\$204.00	\$48.37½	\$48.37½	\$71.10

	Rednih	Dualnih	Izjemnih
Znamk na roki 1. aprila	60	79	90
Prejeli tekom meseca	500	200	—
Skupaj	560	279	90
Razpečanih tekom meseca	435	210	54
Na roki 30. aprila 1927	125	69	36

Socialistični klub v Grossu pozdravlja sodruge v novoorganiziranih klubih, kajti v njih je dobil tovariše, ki mu bodo pomagali, — tovariše, ki bodo drug drugega vzpodbujali in delovali za zopetno ojačanje socialistične stranke v Crawford County.

V nekaj tednih bomo zopet sklicali konferenco JSZ., na kateri bo treba ukreniti marsikaj glede organizatoričnega dela, da bodo naši klubi ostali aktivni trajno, ne samo nekaj časa in potem prenehali. Postati morajo trajne ustanove ter se zeliti v življenje naselbin.

Sodrug, ni hvaležno to delo in priznanja ne boste dobili zanj, imeli pa boste zavest, da ste na fronti zavednega delavstva, na kateri se bojujete za izboljšanje svojega položaja in za preuredbo človeške družbe na način, da bo služila celoti — to je, vsem ki so vredni da jim služi. — Anton Šutar.

O prihodnjem koncertu pevskega zbora "Sava".

Nič se ne motim, ako rečem da vsa slovenska javnost v Chicagu z največjo nestrpnostjo pričakuje koncerta, katerega priredi v nedeljo 22. maja v dvorani SNPJ. soc. pevski zbor "Sava". Za nobeno slovensko prireditev še ni bilo toliko zanimanja, kakor ga je ravno za ta koncert. Računa se, da je že dosedaj prodanih okrog 400 vstopnic, kar zagotavlja, da bo dvorana SNPJ. v nedeljo nabit polna. Sicer je pa to popolnoma naravno. Občinstvo že v naprej ve, da bo imelo priliko videti bogat, izbran koncertni program, kar je med nami redkost. Drugič, občinstvo še ni pozabilo koncerta, ki ga je zbor imel decembra prošlo leto. Že tedaj se je uverilo, da je pevski zbor "Sava" vse nekaj drugega, boljšega, kakor je bil kdaj poprej. Še pohvalnejše pa se bo izreklo o njem v nedeljo 22. maja.

Ves program obsega 12 točk. Drugi del sporeda tvori veseloigra "Pri Puščavniku". Večkrat se je že kdo pritožil, da se v Chicagu prireja premalo veseloiger, seveda takih iger, ki pripomorejo človeku do neprisiljenega smeha. Vsem tem bo s to igro ustrezno. Je skozinsko polna zdravega humorja in tudi najbolj čmerne bo spravila v veselje in smeh. Posebno bo pa vam ugajalo lepo petje, ki ga je sod. Slabe uvrstil v njo.

Pozorišče te igre je hotel pri Puščavniku v malem mestecu na deželi, kjer se snideta dva poročena para: Dr. Robert Skočir in Berta, njegova soproga, ki obhajata srebrno poroko, ter Zigfrid Kornelij in Edita, njegova soproga, novoporočenca na ženitovanjskem potovanju. Srebrnaporočenca sta pri Puščavniku prva. Napotilo ju je k njemu to, da sta stanovala pri njemu tudi tedaj, ko sta bila pred 25. leti na ženitovanjskem potovanju. Radi tega sta se počutila toliko domača, da ko sta dospela v hotel, se jima je zdelo nepotrebno povpraševati za sobo, temveč sta šla kar enostavno v isto sobo, v kateri sta stanovala pred 25. leti. Ali nesreča je bila ta, da je bila soba št. 9, v kateri sta se utaborila, že oddana novoporočenemu paru, dasi tega nista vedela. Dr. Kornelij jo je naročil brzojavno. Ko Ferdinand, nadnatakar, najde par v sobi št. 9, je seveda mislil, da sta to ona novoporočenca, ki ju je pričakoval, in za katere je na prejeti brzojav rezerviral sobo. Zdelo pa se mu je nekam čudno, ko je zapazil, da sta precej v letih. Sicer ga to ni preveč vznemirjalo, dasiravno ni bil na jasnem.

Ko se priletni par nekoliko okrepeča, se on spomni

tudi na poljub, ki ga ji je dal pred 25. leti v isti sobi. Zaverovana v spomine gresta nekoliko na vrt pred hotelom. Med tem pa prideta novoporočenca, ki se obnašata zelo elegantno, seveda v isto sobo. Zapazita, da ni še dolgo ko je nekdo stanoval tu, pil ter jedel. Mladi soprog se to nič ne dopade, toda soprog jo potolaži, češ mora biti tako in nič drugače. Mlada soproga se počuti zelo domotožno, večkrat se ji silji na jok. Ali soproge jo zna vedno potolažiti. Tudi glavobol, ki jo napada, prežene s salminjakom, ki ga je ravno k sreči vzel seboj.

Z vrta se vrneta Robert in Berta. Do skrajnosti sta začudena, ko opazita v njuni sobi mlad parček. Po mali zmedu zavлада med njimi najboljšo razpoloženje, in končno se zedinijo, da se starejši par umakne, in prepusti sobo zelenemu parčku. Njihovo spoznanje in prijateljstvo končno utrdijo z rujnim šampanjcem in petjem. Na koncu scene petje v ozadju.

V igri nastopajo tudi hišna Ana ter sobarica. Tudi one imajo vloge s petjem. Režijo vodi sod. Slabe. Ta igra je, kakor rečeno polna zdravega humorja, in prepričan sem, da bo vam zelo ugajala.

Vstopnice so v predprodaji 75c, pri vratih \$1. Dobite jih pri "Savinih" pevcih, članih kluba in pri tajniku kluba v uradu Proletarca. Kdor si jih želi rezervirati po predprodajni ceni, naj pokliče po telefonu Rockwell 2864. — Anton F. Žagar.

Važnost higijene v borbi proti boleznim.

Najenostavnejša sanitarna pravila so najvažnejša. Ako se človek po njih ravna, zlasti kar se tiče splošne telesne snažnosti, že doprinaša precejšen prispevek k borbi proti boleznim. Sicer se ljudje večinoma zavedajo, da nesnaga, brezobzirno pljuvanje in kašljanje ni prav, ali vendarle se iz nemarnosti dostikrat pregrešujejo proti osnovnim sanitarnim pravilom — česar ne bi storili, ako jih kdo opozarja.

Pljuvati je povsem nepotrebna in umazana navada. Največje zlo pljuvanja je v tem, da spravlja v nevarnost življenje drugih. Zlasti majhni otroci, ki se igrajo po cesti, so stalno v nevarnosti, da poberejo bolezenske klice, ki mrgolijo v posušeni pljuncih. Našlo se je, da izmed počestnih napljuvin, raziskanih v enem mestu, jih je 7 do 10 odst. vsebovalo klice tuberkuloze. Influenca, pljučnica, prehladi, osepnice so tudi bolezni, ki se jih otrok more nalezti, ako se pri svoji igri na cesti dotakne pljuncev, polnih bakterij, katere roka potem prenaša v usta. Neki slavni zdravnik trdi, da skoraj polovica tuberkuloze nastane v rani mladosti, v starosti 4 do 7 let. To je ravno doba, ko se otrok največ igra zunaj pod milim nebom in ko najlažje utegne priti v dotiko z bolezenskimi klicami, ki se nahajajo v pljuncih.

Kar se tiče kopanja, je znak skrajne nemarnosti, ako se človek ne koplje pogostoma; za prebivalce Združenih Držav pa zares ne velja nikak izgovor, zakaj bi se pošteno ne kopali. V nekaterih delih Evrope je malce drugače; dostikrat ljudje nimajo prilike za kopel. Glavni vzrok, zakaj je Evropa toliko zaostala, kar se tiče pogostnega kopanja, je brez dvoma pomanjkanje vodovodnih naprav. V velikem številu inozemskih mest je zaloga vode ne le neprimerna,

marveč je pritisk tako nizek, da se voda ne more povzpenjati nad prvo nadstropje. Radi tega postavljajo dostikrat rezervarje na strehe poslopij. Nekje je zaloga vode tako pičila, da so mestne uprave prisiljene ustaviti tok vodovodu za nekoliko ur tekom dneva.

Razun v angleških deželah, se ni kopalna navada nikjer na svetu toliko vdomačila kot v Združenih Državah. V eni ali dveh deželah se kopanje vsega telesa smatra celo za škodljivo zdravju. Sicer se temu ni treba nič smejeti, kajti še pred 75 leti je mnogo ameriških držav otežkočalo posest kopalne kadi. Naloženi so bili davki na kopanje (nekaj takega baje še obstoji nekje v Evropi) in neko mesto v New Englandu je izdalo naredbo, ki je prepovedala banjo in kopanje, ako ga ni predpisal zdravnik.

Način kopanja je v inozemskih deželah različen. V latinski Ameriki je škropilnik bolj v navadi kot kopalna kad. Anglež na drugi strani daje prednost banji. Kopalne kadi na Francoskem in Belgijskem so jako redka prikazen in jih je najti le v petih odstotkih vseh stanovanj. Kopalne kadi tujega izvora se obširno rabijo v japonskih hotelih in gostilnah, ali Japonci, ki se jako radi kopljejo, gredo rajši v javna kopalnišča. Kadar se koplje Kitajec, se navadno posluhuje velike lončene kadi, zvane "sučnu".

Imamo petero sanitarnih pravil, ki jih vsakdo pozna, proti katerim pa se vendarle tolikokrat pregrešujemo, da je vredno ponoviti jih. Ista so:

1. Drži telo snažno potom pogostih kopeli z vodo in milom.
2. Umij roke z vodo in milom po vsaki rabi stranišča in vedno, predno kaj ješ.
3. Roke in vse nesnažne predmete ali vsak predmet, ki so ga drugi rabili pri toaleti, drži stran od svojih ust, nosu, oči in ušes.
4. Nikdar ne rabi občnih nesnažnih jedilnih, pitnih ali toaletnih priprav, kot so brisače, robci, krtače za lase, pitne kupe, vodne cevi itd.
5. Ne izpostavljaš so škropljenju iz nosu in ust drugih ljudi, ko govorijo, se smejejo, kašljajo ali kihajo.

Po teh pravilih se vsakdo lahko ravna. Prvo pravilo ne potrebuje nikakega obrazloženja. Ako bi vsakdo držal svoje telo snažno, bi bilo veliko manj boleznih, kot jih imamo. Drugo pravilo o umivanju rok je jako važno, ali se čisto proti njemu pregrešujemo. Glavni vhod v telo za bolezenske klice je skozi usta. Del telesa, ki je najbolj izpostavljen dotiki z bolezenskimi klicami, je roka. Od rok pa do ust je potj ako kratka. Snažnost rok, zlasti pred jedjo, je torej največje važnosti. Tretje pravilo le poudarja potrebo čistih rok. Kar se tiče četrtega pravila, so se ljudje v zadnjem času precej naučili ravnati se po njem. V časopisih in na predavanjih je bilo toliko govora o nevarnosti skupnih pitnih posod, skupnih brisač in toaletnih predmetov, da se vsakdo zaveda nevarnosti take občne rabe. Ni pa dolgo od tega, ko je bila skupna pitna kupica v rabi na vseh ameriških železniških postajah.

Zadnje pravilo proti nevarnemu pljuvanju, kihanju, kašljanju ali škropljenju iz ust nekaterih ljudi, ko govorijo ali se krohota, je velevažno, kajti vse bolezni dihal nastanejo potom prenosa ustnih in nosnih izločkov od oseb, ki imajo v sebi klice dotične bolezni. Tudi navaden prehlad je bolezen dihal, ki se je nalezemo od drugih ljudi, ko mečejo klice iz svojih ust ali nosu.

Agitacija za razširjenje "Proletarca" po okrajih.

Predno dosežemo 2000 naročnin, kolikor smo jih sklenili dobiti v kampanji za razširjenje "Proletarca", jih je treba še 1773. Dosedaj je poslanih 227 celoletnih, torej je storjen šele začetek.

Število 2000 je razdeljeno na okraje, katerih je skupaj dvanajst. Označeni so v izkazu poslanih naročnin v tej številki.

Kateri okraj bo prvi dosegel kvoto? Številna so razdeljena sorazmerno; pri delitvi smo vpoštevali velikost naselbin, delavske razmere v njih, in tudi vpliv napredne misli. V minnesotskih naselbinah slednjega ni, zato je minnesotska kvota samo 60 naročnin, odzval pa se je dosedaj edino Max Martz z eno naročnino. Minnesota je sedaj na zadnjem mestu, a gotovo je, da se bo tudi v njenih naselbinah dobilo nekaj zavednih delavcev, ki bodo poskrbeli, da bo kvota dosežena.

Na prvem mestu po številu poslanih naročnin in tudi po kvotnih odstotkih je Chicago. Pennsylvanija je samo polovico naročnine zadaj za Chicago, Cleveland z okolico pa je po številu naročnin na tretjem mestu.

Sodrug v milwaški naselbini so sklenili podvzeti večjo kampanjo, da dosežejo kvoto, in v ta namen so si določili agitacijske dneve ter si razdelili delo po okrožjih. Da dosežemo kvoto čim prej, je priporočljivo, da tudi drugi klubi organizirajo take kampanje.

Sedanja razdelba agitacijskih okrajev nam bo dala na koncu kampanje sliko, v katerem kraju, oziroma naselbinah je delavstvo voljno delati za svoj tisk in v katerem je nazadnjaško, oziroma napredno samo v praznih besedah. Izgovori ne drže. Joliet je Joliet in nobena opravičevanja ga ne napravijo naprednega. Minnesota je Minnesota in nihče ne more trditi, da so njene naselbine aktivne na polju napredka. Ker niso, je potrebno da tisti ki se zavedajo te resnice širijo liste, kakor je "Proletarec". Enako potrebno je, da se ga širi tudi drugod.

Sodrug in somišljeniki, od vas je odvisno, kakšen bo uspeh te kampanje. Če se je udeležite z vso svojo energijo in pridobite sodelavce, bo izkaz nagloma rastel, in v isti meri bo rastle število naročnikov "Proletarca". Dosedaj ste poslali 227 naročnin (one ki so poslani izven kontesta niso vštete). Če hočete, jih bo prihodnji izkaz beležil 400 ali celo pet sto. In potem bo vedno lažje.

Namen te agitacije je samo eden: DVIGNITI cirkulacijo "Proletarca" na najvišjo mogočo stopnjo. Res, da so marsikje slabi časi, da je tisoče delavcev brez posla, a res je tudi, da protidelavski tisk nič ne trpi na cirkulaciji ra-

ditega. Ako take razmere niso v škodo kapitalističnemu tisku, ki ga istotako čitajo delavci, čemu naj bodo delavskemu?

Tisti, ki ne morejo, ne morejo. A je tisoče in tisoče takih, ki bi lahko, in mnogo izmed njih bi plačalo naročnino, ako bi jih obiskali agitatorji.

Provizija za tiste ki se udeležijo kampanje, odpade, namesto te pa dobi vsakdo po njenem zaključku nagrado, katere vrednost bo znašala več kakor pa bi znašala provizija.

SEZNAM NAGRAD.

1. nagrada: Nov pisalni stroj, vreden \$80. (Ta pisalni stroj dobi tisti ki pošlje največ naročnin, toda ne manj kot 100. V slučaju, da dobita dva kontestanta enako najvišje število naročnikov, bosta dobila pisalni stroj oba.)
2. nagrada (za najmanj 90 naročnin): Nov pisalni stroj, vreden \$60.
3. nagrada (za najmanj 80 naročnin): Ženska zapestna ura, ali ura za moške, vredna \$50.
4. nagrada (za najmanj 70 naročnin): Lincolnova, Marksova in Debsova slika, vse tri z ličnimi okvirji, in dva vezana letnika (1924-25) ljubljanske revije "Pod Lipo".
5. nagrada (za najmanj 60 naročnin): Srebrna skupina (silver set) namizne garniture, vredna \$35., ali veliko pokrajinsko sliko od slovenskega umetnika H. G. Perushečka.
6. nagrada (za najmanj 50 naročnin): Debsova slika v velikosti 18x24, ena pokrajinska slika, obe z ličnimi okvirji, dva vezana letnika "Pod Lipo" in Upton Sinclairjeva knjiga (900 strani) "Love's Pilgrimage".
7. nagrada (za najmanj 40 naročnin): Usnjata torba za listine ter železna blagajnica, kar rabi vsak tajnik, in v šestih nagradi omenjena knjiga.
8. nagrada (za najmanj 30 naročnin): Debsova velika slika, samopojnik, avtomatični svinčnik, ter Cankarjevi zbrani spisi I. in II. zvezek.
9. nagrada (za najmanj 20 naročnin): Debsova slika, dva vezana letnika revije "Pod Lipo" in Cankarjevi zbrani spisi I., II. in III. zvezek, ali za \$15 knjig iz Proletarčeve zaloge.
10. nagrada (za najmanj 10 naročnin): I., II. in III. zvezek Cankarjevih zbranih spisov, knjiga "Debs, His Authorized Life and Letters", ali za \$8. knjig iz Proletarčeve zaloge.
11. nagrada (za najmanj 5 naročnin): Debsova slika brez okvirja in za \$2.50 knjig iz Proletarčeve zaloge.
12. nagrada (3 naročnine): Za \$2.25 knjig iz Proletarčeve zaloge, ali pa celoletna naročnina na revijo "Mladina".
13. nagrada (za najmanj 2 naročnini): Knjiga "Debs, His Authorized Life and Letters" in ena druga knjiga iz Proletarčeve zaloge.

Ako bo kdo želel kak drug predmet, kakor te ki so navedeni v tem seznamu, bo željo lahko sporočil upravi, ki jo bo po možnosti upoštevala.

Vse te nagrade so za celoletne naročnine. Dve polletni sta šteti za eno celoletno. Vsakdo bo upravičen do tiste nagrade, katero bo dosegel s številom poslanih naročnin. Kampanje se udeležijo lahko klubi kot celote, vsak posameznik, ali pa več njih skupaj.

Kampanja za razširjenje "Proletarca".

I. KVOTNI OKRAJ.

Cleveland, Collinwood in okolica, vključivi Newburg in West Park. Kvota: 500 naročnin.

	Število poslanih naročnin	Celoletne naročnine
Klub št. 27, JSZ., Cleveland.	33	26
Klub št. 49, JSZ., Collinwood	24	19
Skupaj	57	45

Manjka do kvote 455 naročnin.

II. KVOTNI OKRAJ.

Pennsylvania (vse naselbine). Kvota 350 naročnin.

Anton Zornik, Herminie	18	12½
Klub št. 118, Canonsburg	9	8½
Joseph Pompe, Burgettstown	8	7
Anton Maslo, Greensboro	9	5½
John Langerholc, West Newton	4	4
John Rednak, No. Braddock	8	4
Geo Smrekar, Aliquippa	4	3½
John Lamuth, Muse	5	3
John Ban, Pittsburgh	2	1½
Frank Bregar, Avella	1	1
Skupaj II. kvotni okraj	68	50½

Še manjka do kvote 299½.

III. KVOTNI OKRAJ.

Chicago in okolica. Kvota 200 naročnin.

Klub št. 1 JSZ., Chicago	66	47
John R. Sprohar, Cicero	4	4
Skupaj	70	51

Še manjka do kvote 149 naročnin.

IV. KVOTNI OKRAJ.

Detroit in okolica. Kvota 150 naročnin.

John Lamuth, Detroit	5	5
John Vitez, Detroit	4	4
Rudolph Potochnik, Detroit	1	1
Skupaj	10	10

Še manjka do kvote 140 naročnin.

V. KVOTNI OKRAJ.

Milwaukee, West Allis, Kenosha, Racine in okolica. Kvota 150 naročnin.

Joseph Radelj, West Allis	15	12½
Skupaj		12½

Še manjka do kvote 137½ naročnin.

VI. KVOTNI OKRAJ.

Zapadne države. Kvota 100 naročnin.

Klub št. 15, Sublet, Wyo.	14	14
Frank Boltezar, Pueblo, Colo.	3	2½
John M. Stonich, Pueblo, Colo.	2	2
Skupaj	19	18½

Še manjka do kvote 81½ naročnin.

VII. KVOTNI OKRAJ.

Južni in centralni Illinois, Indiana. Kvota 100 naročnin.

Christina Omahne, Clinton, Ind.	5	5
Klub št. 47, Springfield, Ill.	2	2
Skupaj	7	7

Še manjka do kvote 93 naročnin.

VIII. KVOTNI OKRAJ.

Vzhodni Ohio in W. Va., Barberton, O., Girard, Warren, Lorain in drugi kraji v okrožju teh naselbin. Kvota 100 naročnin.

John Tancek, Girard, O.	9	7
John Kosin, Girard, O.	2	2
Skupaj	11	9

Še manjka do kvote 91 naročnin.

IX. KVOTNI OKRAJ.

Waukegan in North Chicago, Ill. Kvota 70 naročnin.

Klub št. 45, Waukegan, Ill.	14	12½
Skupaj		12½

Še manjka do kvote 57½.

X. KVOTNI OKRAJ.

Vse naselbine v Kansasu. Kvota 60 naročnin.

Martin Gorenc, Arma, Kans.	5	4
Skupaj		4

Še manjka do kvote 56 naročnin.

XI. KVOTNI OKRAJ.

Vse naselbine v Minnesoti. Kvota 60 naročnin.

Max Martz, Buhl, Minn.	2	1
Skupaj		1

Še manjka do kvote 59 naročnin.

XII. KVOTNI OKRAJ.

Sheboygan, Wis., in okolica. Kvota 60 naročnin.

Anton Debevc, Sheboygan	3	3
Joseph Krainz, Sheboygan	3	3
Skupaj	6	6

Še manjka do kvote 54 naročnin.

Skupaj vseh naročnin dosedaj 284
Še manjka do kvote 1773 naročnin.

Klub št. 1. Posamezni člani dobili naročnin: Fr. Udovich 15 — 12½; A. F. Žagar 17 — 12½; Mike Svigel 3; Chas. Pogorelec 3; J. Olip 5 — 2½; D. J. Lotrich 2; F. Smith 2; Fr. Tauchar 2; V. Ločniškar 1; Fr. Omahen 1; Frank Zaitz 2.

Klub št. 27. — John Krebelj 24 — 19½; L. Zorko 3 — 2½; F. Mikše 2 — 2; T. Kukovatz 2 — 1½; E. Bajec 1 — 1; L. Krašna 1 — ½.

Klub št. 49. — Lawrence Selak 15 — 12½; John Bozich 9 — 6½.

Klub št. 45. — John Malovasich 9 — 8; Martin Judnich 4 — 3½; Frances Zakovšek 1.

Klub št. 118. — Marko Tekavc 5 — 5; John Chesnik 3 — 2½; John Jereb 1.

Klub št. 47. — Joseph Ovea 2 — 2.

PREMEMBA SEJ KLUBA ŠT. 27 V CLEVELANDU.

CLEVELAND, O. — Klub št. 27, ki izven poletnih mesecev obdržuje dve redni seji mesečno, bo kot običajno tudi letos imel v poletju le po eno redno sejo na mesec, in to vsako drugo nedeljo popoldne v klubovih prostorih v Slov. del. domu. Ta sprememba ostane do meseca oktobra, potem pa bomo imeli zopet po dve seji mesečno.

Udeležite se prihodnje seje polnoštevilno in potrudite se, da bo naš klub naraščal v članstvu hitreje kakor dozdaj. Polje v Clevelandu je veliko, naloge imamo tolikšne da imamo vsi dovolj dela, in vsakdo, ki hoče pomagati delavski stvari ter sodelovati v delavskih akcijah, naj postane član našega kluba.

John Krebelj, tajnik.

ZA JOHNSTOWN IN OKOLICO.

CONEMAUGH, PA. — Redna seja kluba št. 5 JSZ. se vrši četrto nedeljo v maju v dvorani Slovenskega izobraževalnega doma na Franklinu. Prične se ob 2. popoldne. Udeležite se je polnoštevilno. — *Tajnik.*

ZANIMIVO PREDAVANJE V CHICAGU.

CHICAGO, IL. — V petek 27. maja po seji kluba št. 1 bo v dvorani SNPJ. predaval Ivan Molek o *seksualni adaptaciji in pomankljivostih monogamije* (enoženstva). To vprašanje je zelo važno, in pečajo se z njim mnogi sociologi, sodniki in drugi. Zanimalo vas bo, zato ne prezrite te priložnosti. — *P. O.*

IZ UPRAVNIŠTVA.

Kampanja za razširjenje Proletarca dobiva vedno večji zamah. Od 2. do 14. maja je število poslanih naročnin naraslo od 236, kolikor jih je bilo v zadnjem izkazu, na 285.. Porastek beleži toraj skoro 50 naročnin. Ako se udeleži kampanje še nekaj novih kontestantov in če se tisti, ki so v nji sedaj aktivni še bolj potrudijo, bo znašal narastek naročnin okrog sto v vsakem izkazu. Število je dosegljivo, samo dovolj agitatorjev je treba. Če vsi hočemo, bo cilj, dobiti Proletarcu dva tisoč naročnikov več, dosežen v treh mesecih. Seveda, ako hočemo, je potrebno, da smo tudi aktivni v tej agitaciji.

Izmed posameznikov je od objave zadnjega izkaza poslal največ naročnin s. L. Selak, Collinwood. Poslal jih je sedem. Je neutrudljiv agitator in vemo, da se bo še oglasil s podobnimi pošiljatkami. Prodal je tudi precej knjig iz Proletarčeve založbe. Zadnjič je zopet naročil 16 izvodov knjige "Yerney's Justice", ki je angleški prevod Cankarjevega "Hlapca Jerneja".

Imena drugih agitatorjev, ki so se odzvali z naročninami, so navedena v izkazih na drugem mestu v tej številki.

Tudi klub št. 37 JSZ. v milwauški naselbini se je odločil podvzeti večjo agitacijo za razširjenje "Proletarca". Milwauški "Vestnik" v svoji izdaji od prošlega tedna poroča o nji sledeče: "Socialistični klub št. 37 je na svoji seji dne 3. maja sklenil, organizirati v tem mesecu večjo agitacijo za razširjenje 'Proletarca'. Naselbina je v ta namen razdeljena v posamezna okrožja in za vsako je določenih po par sodrugov. Kampanja bo trajala do prihodnje klubove seje, ki se vrši v torek 7. junija."

Ker ima klub št. 37 lepo število dobrih, sposobnih agitatorjev, smo uverjeni, da bo njegova kampanja tudi v tem slučaju uspešna.

Tudi zastopniki, ki delujejo izven kontesta so aktivnejši. V tem izkazu pod rubriko "Agitatorji na delu" so zastopani z 22 naročninami. S. Anton Jankovich jih je poslal deset. On je nov zastopnik tega lista, a je izkušen v tem poslu. Upamo, bo v seznamih naših agitatorjev pogostoma zastopan. Poblášen je prodajati tudi naše knjige ter nabirati oglase.

Onim katerim je naročnina potekla smo prošli te-

den poslali obvestila. Vse te prosimo, da jo obnove čimprej, ne da bi čakali nadaljnega opomina. "Proletarec" nima drugih rednih dohodkov kot naročnino, razun nekaj malega od oglasov. Ako je vam priročneje izročiti naročnino zastopniku, jo lahko oddaste njemu, če sam ne pride naokrog. Vsekakor pa je važno, da jo obnovite.

"Proletarec" izhaja povečan za osem strani vsaki drugi teden približno leto. To pomeni za list precej večje stroške; fond, iz katerega so se krili povečani stroški, je izčrpan. Treba je, da dvignemo dohodke na druge načine in najboljši način je povečati dohodke na naročnini. Pridobite prijatelja, da se naroči na "Proletarca". Ne bo mu žal, kajti nihče, ki Proletarca čita in ga razume, ne bo resigniral iz vrst naročnikov.

Vsakdo, ki vsled kakršnegakoli vzroka naročnine ne more takoj obnoviti, naj nam to sporoči. Kdor ne more ponoviti naročnine sedaj, pač pa jo bo ko hitro mogoče, bo dobival list naprej.

Prvomajska številka nas je stala približno \$2,000. Naročnina ni pokrila vseh izdatkov, posebno ne naročnina regularnih naročnikov. Vsak posamezen izvod nas stane okrog 26c, naročniki pa so plačali zanj z regularno naročnino nekaj nad 5c. Apelirali smo nanje, naj vsakdo pošlje za izenačenje te razlike kako malo vsoto v poštinih znamkah. Mnogi so se že odzvali in poslali skupno \$288.25, kot je razvidno na drugem mestu. A veliko je tudi takih, ki bi dali če bi šel kdo okrog njih ter jih opomnil. Ker se to v večina slučajev ne zgodi, je najboljšo, da se poslužijo tiskovin ki so jim bile poslane ter pošljejo svoj prispevek sami. S tem ne store nič drugega kot doplačajo, kar stane izvod prvomajske številke več kot pa zanj plačajo z regularno naročnino. Eni prispevajo po svojih najboljših močeh, ker žele, da prvomajska številka Proletarca tudi v bodoče izhaja ne le v obsegu kot letos ampak da se jo še bolj poveča.

Kadar ima vaše društvo priredbo, bila kakršnakoli, in če jo oglašate v listih, pošljite oglas tudi Proletarcu. S tem pripomorete priredbi do boljšega uspeha in ob enem pomagate listu, ki deluje za napredek delavstva vobče in za naša napredna društva od kar izhaja.

"Proletarec" je list, ki zasluži da ga pazno čitate. Korist od tega imajo čitatelji. Preberite vsako številko "Proletarca".

VESELICA V PRID KONFERENCE J. S. Z.

V SOBOTO 21. MAJA V SLOV. DEL. DOMU.

Mnogo zabave. Dober spored. Čitajte naznanila na drugih mestih v tej izdaji. Drugi dan, v nedeljo 22. maja dopoldne konference J. S. Z. Popoldne shod.

Če vam je za zabavo ki bo zabava, pridite v soboto 21. maja v Slovenski delavski dom. Vse drugo boste izvedali tam.

Klub št. 11, J. S. Z. v Bridgeportu.

Bridgeport, Ohio, mesto, ki je na meji Ohija in West Virginije (deli ju reka), ima precej staro slovensko naselbino. Bridgeport je za to okrožje precej veliko mesto. Druga dva važna mesta tu sta Bellaire, O., in Whelling, W. Va.

Že dolgo je v naprednem krogu slovenskega delavstva razširjeno mnenje, da je Bridgeport nazadnjaška naselbina. Kar se tiče nazadnjaštva, je mnogo takih. A kakor povsod, ni manjkalo tudi tukaj nikoli nič drugega kot agitatorjev za napredek.

Tukajšnji klub št. 11 JSZ. je bil ustanovljen dne 29. novembra 1925, ko je bil na organizatorični turi s. Chas. Pogorelec, tajnik JSZ. Pristopilo je šest novih članov, sedmi, Anton Garden, pa je bil član že prej. Za tajnika je bil izvoljen s. A. Garden, in njegova zasluga je, da je bil klub ustanovljen. On se je potrudil, da se je naše gibanje v tem delu Ohija poživelo, on je deloval, da je s. Pogorelec prišel na agitacijo, in agitiral je v listih, da pripravi Jugoslovanski socialistični zvezi v vzhodnoohijskih naselbinah teren, kateri ji je bil v medvojnem času vsled reznih vzrokov odvzet.

Aprila 1926 so v tem okolišu zaprli domalega vse premogovnike, in ljudje, med njimi tudi naši sodrugi, so se na lovu za delom razšli kamor je katerega peljala cesta. Odšel je tudi s. Anton Garden, ki deluje od tedaj v Clevelandu.

Po njegovem odhodu sem prevzel tajništvo jaz in v tej poziciji delu-

jem še sedaj kolikor je v moji moči.

Kot je bilo že poročano, in kot razvidim iz knjig, je ta naselbina imela klub JSZ. že leta 1913, kateri je štel 48 članov. V šestih mesecih je prenehal. Kaj so bili vzroki razpada, mi ni znano. Imel je v JSZ. številko 11, kakor jo ima sedanji klub, ker je pač nadaljevanje prejšnjega.

Od kar se je reorganiziral, je imel več priredb in par shodov — vse z dobrim uspehom. Deloval pa bi boljše, če bi ga ne ovirale izredno slabe delavske razmere. V vsem tem okrožju je obrat premogovnikov zelo nestalen, in sedaj še borba, katere sporna točka je: *ali unijska, ali odprta delavnica*. Ali plače ki niso plače, ali pa plače, ki so vsaj tolikšne da so plačam podobne. Premogarji (vsi člani tega kluba so premogarji) nismo bili zadnjih par let zaposleni niti polovico časa. In to je bil za klub velik udarec, in enako velik za naselbino v celoti.

Kot sem že omenil, ob ustanovitvi je štel naš klub 7 članov, in ko to pišem, ima 15 članov in eno članico. Napredovali smo torej za devet članov in članic. Proletarec ima tu, ako se ne motim, 8 naročnikov in seveda, nekaj več čitateljev. Nekaj napredka beležimo, ampak, če računamo, da je v tem okolišu do 200 Slovencev, tedaj ni posebno zadovoljiv. Kaj so vzroki, ki ovirajo napredek?

Ko sem se preselil tu iz Moon Runa, Pa. (kjer sem bil precej časa tudi tajnik socialističnega kluba),

sem se vestno udeleževal društvenih sej. To je bilo l. 1918. Prvi vtis, ki sem ga dobil na teh sejah je bil, da bi bilo čisto lahko ustanoviti klub JSZ., ki bi štel vsaj 30 članov. Kakor so govorili in razpravljali, bi človek sklepal, da so večinoma vsi s soc. stranko. Ko pa se je bilo odločiti, se jih je samo šest odločilo za pristop. A bili so trdni in s svojo trdnostjo so klub tudi vzdržali. Nekateri so se sicer izselili, a do bili smo zaslonbo pri drugih v naš domostilo. Eden pa je umrl. Pokojni Frank Androjna je bil vedno na tej strani. Bil je stalen naročnik Proletarca in bil je velik simpatičar našega gibanja. Preminul je še pred usatnovitvijo kluba.

Tukajšnji slovenski delavci so večinoma vsi vposljeni v premogovnikih, to je, kadar rovi obratujejo. Sedaj, kot znano, imamo mezdno gibanje. Le malo rojakov dela drugje, dasi je v tej okolici precej kovinskih tovarnen in drugih delavnic. A tudi tovarne, sedaj ko to pišem, obratujejo le polovico časa. Mezde znižujejo — znamenje, da prihaja prosperiteta v deželo . . .

Drugo leto bodo predsedniške volitve . . .

Joseph Snoy.

Naročite za vašo mladino povest "Jungle" (v angleščini). Stane vezana \$1.20. Priporočamo v naročitev tudi "King Coal". Cena \$1.20. Obe je spisal socialistični pisatelj Upton Sinclair.

"Proletarca" so ustanovili delavci za delavce. Lastujejo ga delavci. Urejevan je za delavce. "Proletarec" je list borbe proti krivicima in za socializem.

PROSLAVA DESETLETNICE

Slovenskega doma v ponedeljek 30. maja

(DECORATION DAY)

V SLOVENSKEM DOMU,

GIRARD, OHIO.

Program bo obširen in bogat. Nastopilo bo več pevskih zborov. Govorniki, deklamacije ter več drugih zanimivosti.

Glavni govornik bo **FRANK ZAITZ**, urednik "Proletarca".

Vabimo vse Jugoslovane tu in iz okoliških naselbin, da nas posetijo na tej proslavi, ki bo največja, kar smo jih imeli poslednja leta v tem kraju.

Naše priredbe v Clevelandu in drugod v Ohiju.

V soboto 21. maja priredi klub št. 49 JSZ. v Slovenskem delavskem domu zabavo v prid konference J.S.Z., katera se vrši naslednji dan v istem poslopju.

Vabimo vse naše delavsko občinstvo v okolišu Clevelanda, da pride v soboto v Slovenski delavski dom ter se zabava z nami, ob enem pa se bomo pogovarjali o našem delovanju, o uspehih in neuspehih, ter o našem delu, ki ga imamo izvrševati v bodočnosti.

V nedeljo 22. maja ob 2:30 popoldne bo shod pod avspicijo Ohijske konference JSZ., kateremu bo predsedoval s. Matt Petrovich. Pred nastopi govornikov bodo na sporedu žive slike in deklamacije, katere aranžira s. Coff. Prva, "Stroji", deklamira Iva Coff, in druga, "Glad", Miss M. Horvat.

Vstopnice na zabavo v soboto se dobe pri članih in članicah kluba št. 49 v Collinwoodu in Max Slanovcu, 528 E. 152 St. Igral bo Barbičev orkester.

Govorili bodo na tem shodu, Matt Petrovič, Anton Garden, Frank Zaitz in drugi. Slednji bo govoril o predmetu, "Ameriški Slovenci v kulturi in politiki". Čuli bomo njegovo mnenje o našem napredku v kulturi in politiki, v gospodarstvu, na polju naših podpornih organizacij itd.

Po govoru s. Zajca bo lahko vsakdo stavil nanj vprašanja o predmetu, o katerem bo govoril. Nihče ne bo imel vzroka pozneje kritizirati proti njemu, če mu njegova (govornikova) izvajanja ne bodo ugajala.

Po tem shodu, v tednu od 23. do 28. maja, bo sodrug Zaitz imel še tri shode v Clevelandu.

V sredo 25. maja bo predaval v Slovenskem delavskem domu o Kitajski. Povprečen slovenski delavec ve le malo o tej največji deželi na svetu, ki bo morda v desetletju ali dveh najmočnejša svetovna sila. Danes je zapletena v civilno vojno, ob enem pa je Kitajska v znamenju svoje socialne revolucije.

V petek 27. maja bo s. Zaitz predaval v Slovenskem narodnem domu v Clevelandu o Mehiki. Koliko ve povprečen naš človek o Mehiki — ki je za svojo velikost po naravnih zakladih najbogatejša dežela na svetu? "Meksikajnarji" so nam še znani, in Maksimiljan nam ni tuje ime. A več bomo izvedeli, če se udeležimo tega predavanja.

V soboto 28. maja bo s. Zaitz govoril o preteklosti in bodočnosti naših podpornih organizacij. Že nad dvajset let plačujejo tisoči naših rojakov asesmente tej ali oni organizaciji — ali so njihovi prispevki zavarovani? Ali bodo v uri potrebe, ki pride zanje morda šele čez deset, petnajst, dvajset let, zavarovani? Ali bo morda tedaj že konec večine naših, ali pa vseh slovenskih, odnosno jugoslovanskih podpornih organizacij?

Pridite vsi na shod v West Parku. Kakor drugod, bo tudi tukaj lahko vsakdo stavil vprašanja.

Na spominski dan dne 30. maja bo v Girardu redka slavnost — desetletnica Slovenskega doma. Glavni govornik bo s. Zaitz, ki bo posegel v zgodovino naših domov in bo pokazal razliko med naselbinami, ki so delovale na prosvetnem polju ter za svoje domove, in onimi, ki so vrgle vse svoje aktivnosti za "slovenske" cerkve.

Jako zanimiv bo shod v Barbertonu, ki se vrši v soboto 4. junija v dvorani društva Domovina.

Odbor Konference J.S.Z.

NAŠI SHODI V OHIO

Govornik
FRANK ZAITZ,
urednik "Proletarca".

COLLINWOOD

v nedeljo 22. maja ob 2:30 popoldne v Slovenskem delavskem domu. Predmet: "AMERIŠKI SLOVENCII V KULTURI IN POLITIKI".

COLLINWOOD

v sredo 25. maja predavanje v Slov. delavskem domu, DVIGANJE KITAJSKE, pomen njene revolucije.

CLEVELAND

v petek 27. maja ob 7:30 zvečer v Slov. nar. domu. Predmet: MEHIKO—ameriški imperializem, zahteve za ameriško intervencijo v Mehiki, katoliška cerkev v teoriji in praksi.

WEST PARK

v soboto 28. maja ob 7:30 zvečer v Slovenskem domu. Predmet: PRETEKLOST IN BODOČNOST NAŠIH PODPORNH ORGANIZACIJ.

GIRARD

v ponedeljek 30. maja, slavnost desetletnice Slovenskega doma. Predmet: POMEN NAŠIH DOMOV V DRUŽABNEM IN KULTURNEM ŽIVLJENJU AMERIŠKIH SLOVENCEV.

BARBERTON

v soboto 4. junija v dvorani društva Domovina ob 7:30 zvečer. Predmet: "POLOŽAJ MED NAMI IN DRUGOD".

Poleg teh se bo vršil shod v Warrenu in več manjših sestankov.

V soboto 21. maja veselica kluba št. 49 v collinwoodskem Slov. del. domu v prid konference.

V nedeljo 22. maja dopoldne konferenca J. S. Z. v Slov. del. domu v Collinwoodu.

KONCERT SOC. PEVSKEGA ZBORA

v nedeljo 22. "SAVA" v dvorani
maja 1927. S. N. P. J.

2657 So. Lawndale Ave.,

Vstopnina v
predprodaji 75c,
pri vratih \$1.

CHICAGO, ILL.

Pričetek programa
točno ob 3. pp.
Dvorana odprta ob 2.

Nagrobni spomenik na preriji.

Andrej Kobal.

VLAK po brezkončni dolini suhe reke je podila lastna sila, a zdelo se je, da ga podi žgoča burja, ki ga je obsipala s suhim peskom. Ko se je ustavil po dolgi vožnji, se je vihra še zaganjala vanj in preko nje ga odnašala pesek v mrtvo, belo strugo v soteski.

Daleč gori na planjavah pa je bil mir. Blesk zahajajočega solnca se je poigraval na sivem pelinu, brezsočnem in pustem, kakor so bila pusta tla, iz katerih je zrastel. Senčna silhueta slemena je vabila gori iz mrtve soteske, do vrha, kjer so se dvigali trije kamni v žarečo nebo. Vabilo je bilo kakor obljuba po dosegu nečesa, nikoli prej doseženega, nobenemu človeku znanega.

Stopil sem gori iz mrtve soteske, se oprijemal za zvito grmičje pelina, iskal trdnih stopinj po peščenih sipi. Visoko je bilo do vrha, a v silnem hrepenenju sem premagal strmine, blesteče v večerni zarji. Toda v hipu, ko sem došel na vrh, se je odmaknilo nebo, lepa zarja je splavala daleč, daleč za druge, nedosežne vrhove. Grenki občutki so udušili srečno hrepenenje.

Sedel sem na črni kamen, vznožje trem kamenom na piramidi, se s tugo v srcu oziral po zarji, ki se je umaknila tako daleč. Omagano sem povetil glavo, se ozrl na črni kamen pod seboj, čudno blesteč v odsevu gorečega neba. V kamnu so bile nerodno vsekane črke:

TUKAJ POČIVA
JANEZ PASTIR.

Pasel je ovce vse svoje življenje in bil je srečen in zadovoljen človek.

Bil je srečen in zadovoljen! Zdaj pa počiva gori na peščenih piramidah, kjer mu delajo družbo prerijski psi. V življenju je pasel in gledal v sotesko s suho reko, ob kateri peščena burja podi razbeljeni vlak. Oziral se je na žareče vrhove v dalji in ni se brigal, da bi jih dosegel.

"GYPSY ROVER" PRIDE 5. JUNIJA
V WAUKEGAN.

WAUKEGAN, IL. — Slovenski izobraževalni klub je poskrbel, da pride na waukeganski oder za našo naselbino novost — znana komedija z godbo in petjem v treh dejanjih, — "Gipsy Rover". Vprizorjena bo v angleščini v nedeljo 5. junija ob 2:30 popoldne.

V S P O R E D:

1. "Internacionala" Pottier-Hess ..mešan zbor
2. Pozdravni govor ..... Frank Alesh
3. Aria iz opere "Valcer", tamburaški zbor ..... "Crvena zvezda"
4. a)-2 "O, Sole mio", C. Capua } Ivan Beniger
b)-1 "Rudeči sarafan", } tenor solo
A. Foerster .....
5. "Nazaj v planinski raj", A. Nedved ..... mešan zbor
6. Trois Morceaux De Salon "Resignation", C. Dancla, igra na gosli ..... Alice Artach spremlja na glasovir Frances A. Artach
7. a) "Studenčku", H. Satner. } ženski zbor
b) "Cradle Song", J. Brahms }
8. "Bohemian Girl", E. Reufer, igrata na citre ..... John Koporc Frances Mihelic
9. "Rdeči prapor", J. Razbornik... moški zbor
10. "Mož", Fran Albrecht, deklamira A. F. Zagar
11. "Na planine", H. Satner..... mešan zbor
12. "Marseljeza", Rouget de Lisle .. mešan zbor

Zborovodja: Arno Mario Hess.

(10 minut odmora)

II. DEL:

Veseloigra v enem dejanju

"PRI PUŠČAVNIKU"

OSEBE:

Dr. Robert Skočir, zdravniški svetnik ..... Otto Dernull
Berta, njegova soproga ..... Katie Bernik
Zigfrid Kornelij, doktor ..... D. J. Lotrich
Edita, njegova soproga ..... Mimi Rojina
Ferdinand, nadnatakar ..... Andrew Miško
Marija, gl. hišna ..... Anna Dernull
Ana, sobarica ..... Frances Vider
Janez, hlapec ..... A. F. Zagar

Režiser Anton Slabe.

Zapisnik II. vzhodnoohijske konference J. S. Z.

ki se je vršila 1. maja 1927 v Bridgeportu, O.

Nace Zlemberger, tajnik Vzhodno-ohijske Konference JSZ, otvori sejo, pojasni namen zborovanja ter dnevni red. Sledijo nominacije in volitve za predsednika seje. Soglasno izvoljen za predsednika Frank Blatnik.

Za zapisnikarja so bili nominirani, Kovach, Snoj in Pišek. Soglasno izvoljen Kovach.

Tajnik Zlemberger poroča, da spada pod delokrog te Konference osem klubov JSZ. in dva društva Izobraževalne akcije JSZ. Vsi so bili povabljeni. Zastopani so tukaj s svojimi delegati štirje klubi in oba društva.

Seznam navzočih zastopnikov:

Klub št. 2, Glencoe, Albina Kravanja.

Klub št. 11, Bridgeport (Boydsville), Joe Snoj, Frank Kotar, Frank Blatnik, John Drajčnik, Louis Gorenc, Frank Pavlovič, Frank Verščaj, Anton Bobnar in Martin Kos.

Klub št. 26, Neffs, Florijan Pišek in Julija Rozman.

Klub št. 189, Blaine, Anton M. Bradley, Paul Ilovar in Frank Kovach.

Druš. št. 54 SNPJ., Glencoe, Nace Zlemberger.

Druš. št. 333 SNPJ., Blaine, Joe Vičič. Skupaj navzočih sedemnajst delegatov in poleg teh devet gostov.

Zapisnik prejšnje konference, ki se je vršila dne 1. januarja 1927, sprejet kot čitan.

Tajnik Zlemberger poroča, da se je prvotno nameravalo sklicati to zborovanje na praznik premogarjev dne 1. aprila, a se ga je odložilo na dne 1. maja radi shoda društev SNPJ., ki se je vršil 1. aprila v tej dvorani. Poroča o korespondiranju s tajniki klubov in o drugem svojem delu. Poročilo sprejeto na znanje.

Blagajnik Konference pravi, da je njegova funkcija bolj poimenska kot faktična, kajti organizacija je še mlada, rednih dohodkov nima in priredb dosedaj tudi ne razun one dne 1. jan., ki so jo vodili tukajšnji klubi.

Kovach, organizator Konference, pravi, da je agitacijsko delo zelo oteženo radi slabih delavskih razmer. Dobil je nekaj naročnikov na Proletarca, a večjega uspeha sedaj ne pričakuje. Tukajšnji premogari žive v skrajno neugodnih razmerah že par let; to je, rovi so tako slabo obratovali, da je bil povprečen za-

služek jako pičel, mnogi pa niso imeli ne takega ne takega. Od 1. aprila naprej traja stavka, ali bolje izprtje, in tako vidimo, da je gnotni položaj naših rudarjev nadvse neugoden. Velika ovira agitaciji je tudi mlačnost, katere je med delavstvom še vse polno.

Poročila zastopnikov:

Albina Kravanja, Glencoe, pravi, da je klub št. 2 aktiven, ima tu in tam kako zabavo, kadar mogoče priredi tudi sestanek, na katerem se razpravlja o naših problemih, ali pa imamo shod. Letos smo imeli dva taka sestanka. Naselbina je majhna in članov je malo, a v razmerju z drugimi smatramo naš klub za enega najaktivnejših v J. S. Z. V blagajni ima okrog \$100.

Joe Snoj poroča o klubu št. 11, da je po reorganizaciji novembra 1925 precej aktiven. Bil bi bolj, če bi dovoljevale razmere. Ima precej članov in okrog \$45 v blagajni. S Blatnik pravi da povsem soglaša s poročilom s. Snoja, ravno tako tudi ostali zastopniki kluba št. 11.

A. Bobnar govori o agitaciji. Izvaja, da je zelo težko širiti med delavci delavske liste; branijo se jih na vse pretege, kar je najžalostnejši pojav.

Florijan Pišek od kluba št. 26 pravi, da nima nič posebnega poročati. Naselbina Neffs je majhna in klub stori kolikor more. Ovirajo ga v agitaciji največ slabe ekonomske razmere, ki vladajo v teh krajih.

Zlemberger čestita sodrugom v Neffsu, kajti proti sebi imajo precejšnjo opozicijo in vzdržati klub tam kjer nanj navaljujejo z raznih strani — to zahteva že precej bojevnega duha in vztrajnosti.

Klub št. 123 nima zastopnika na tem zborovanju, zato poroča zanj s. Bradley, ki pravi, da je klub aktiven, ima pa iste težkoče kakor drugi klubi.

S. Kovach poroča za klub št. 189, da je njegovo stanje povoljno in šteje 22 članov. Gotovine ima do \$50.

S. Bradley govori o zgodovini njihovega kluba, o delavskih razmerah, pomenu Prvega maja itd. Njegova izvajanja vzamejo zborovalci z zadovoljstvom na znanje. — Ilovar pravi, da nima k poročilu ničesar dodati.

Joe Vičič poroča za društvo št. 333 SNPJ. Pripada Izobraževalni akciji JSZ. že par let. Članstvo želi, da bi Izobraževalna akcija izdajala knjige bolj pogostoma in več, ako mogoče.

S. Zlemberger poroča za dr. št. 54 SNPJ., ki slika delovanje sodrugov v naselbini in kooperaciji društva s klubom. Vzodbuja zborovalce k čimvečji vztrajnosti pri našem bodočem delu. Odobravanje.

A. Kravanja govori v izbranih besedah o sociali-

COLLINWOOD, O. v soboto 21. maja zvečer priredi klub št. 49 v prid konference J. S. Z., **VESELICO**, ki se vrši v Slov. delavskem domu. Vstopnice se dobe pri članih kluba in Max Slanovcu, 528 E. 152 St. Vhod na zabavo pri stranskih vratih. Igral bo Barbičev Orkester.

V nedeljo 22. maja ob 9. dopoldne konferenca klubov J. S. Z. in društev Izobraževalne akcije J. S. Z. v Slov. delavskem domu.

Isti dan ob 2:30 popoldne shod, na katerem bo govoril med drugimi **FR. ZAITZ**, urednik "Proletarca". Predsedoval bo **Matt. Petrovich**. --- Na sporedu tudi deklamacije in žive slike: a) "Delavec", V. Coff; b) "Stroji", Iva Coff; c) "Glad", Miss M. Horvat.

---

stičnem gibanju na Slovenskem in kolikšne važnosti je politična organizacija za delavstvo. Za svoja izvajanja je žela splošno priznanje.

S. Kovach sporoča, da bo v tej dvorani ob 1. popoldne seja društva št. 13 SNPJ., zato je potrebno, da rešimo naše najnujnejše zadeve, predno se gre v širše razprave. Se preide na volitve konferenčnega odbora. Izvoljeni so: Nace Žlemberger, Glencoe, O., Box 12, tajnik, ki je izvoljen ponovno. Enako je bil ponovno izvoljen za organizatorja Frank Kovach, Box 215, Blaine, O., oba soglasno.

Za sedež prihodnje konference so bile nominirane naselbine Bridgeport, Maynard in Blaine. Po kratki razpravi se zborovalci odločijo, da bo prihodnja konferenca v Blaine v prostorih s. A. M. Bradleja. Skliče jo tajnik v sporazumu s klubí kadar se jim bo zdelo umestno, vsekakor pa se mora sklicati do 1. oktobra to leto.

V razpravi o sredstvih je bil sprejet predlog, da vsak klub prispeva \$2 v blagajno Konference. — Tajnik omeni, da je konferenčne stroške, kolikor se jih nanaša

na poštino in podobno plačal iz svojega in ne tirja povračila. Zborovalci mu izrečejo zahvalo.

Pred zključkom govori tajnik Žlemberger, ki apelira na vse navzoče, naj skrbje in delujejo, da bo vzhodnohijska konferenca JSZ. ostala na poti aktivnosti ter napredovala. Njena naloga je delati za napredek in se boriti za delavske pravice, širiti Proletarca ter druge naše liste, in jačati klube ter pomagati, da se jih ustanovi kjer jih še nimajo. Vsaki naj napravi kolikor more, pa bomo na prihodnji konferenci zastopani še v večjem številu v še boljšem razpoloženju. — Konec seje. Frank Blatnik, predsednik; Nace Žlemberger, tajnik; Frank Kovach, zapisnikar.

Ali je vaš klub zastopan v seznamu priredb klubov J. S. Z.? Vsak klub v vsaki naselbini bi moral imeti vsaj dve večji prireditvi vsako leto. Aktivnosti klubov JSZ. so razvidne iz priredb, ki jih imajo, in iz agitacije, ki jo vrše.

MAX SLANOVEC

krojač in trgovina moške oprave.

Se priporočam rojakom

528 E. 152nd St., Collinwood, O.

CAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.

Cene zmerne.

Postrežba točna.

ANTON ZORNIK

HERMINIE, PA.

Trgovina z mešaním blagom.

Peči in pralni stroji naša posebnost.

Tel. Irwin 2102—R 2.

Pristopajte k
SLOVENSKI NARODNI PODPORNÍ JEDNOTI.

Naročite si dnevnik

"PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.

Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK

ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad, 3724 West 26th Street

Stan 2316 So. Millard Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213

Uradne ure: Od 2 do 4 pop., in od 6 do 8 zvečer.

Telefon na stan.: Lawndale 6707.

RICHARD J. ZAVERTNIK

ODVETNIK

Urad: 127 N. Dearborn St.

soba 805

CHICAGO,

ILLINOIS.

Telefon Central 5999.

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih za stav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali amerškanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

Frank Mivšek

COAL, COKE AND WOOD. GRAVEL.

Waukegan, Ill.

Phone 2726

Agitatorji na delu.

Naročnin so poslali (izven kontesta).

Anton Jankovich, Cleveland, O.	10
Tony Saiz, Forest City, Pa.	2
John Jereb, Pullman, Ill.	2
Frank Benchina, Chicago, Ill.	1
Mary Fradel, Latrobe, Pa.	1
John Rednak, No. Braddock, Pa.	1
Jacob Tomec, Grafton, Pa.	1
Joseph Paulich, Delmont, Pa.	1
Joseph Koenig, San Francisco, Calif.	1
Louis Sterle, Krayn, Pa.	1
John Teran, Ely, Minn.	1

Prispevki za prvomajsko številko "Proletarca".

Mulberry, Kans.: Frances Sinkovec 30c.

Red Lodge, Mont.: Po 50c: Fr. Rosich, W. Sanshek, M. Žibert, K. Erznožnik, skupaj \$2.

Sheboygan, Wis.: M. Jelenc \$2; J. Vidmar \$1.05; po \$1: J. Rupnick, J. Planišek, skupaj \$5.05.

Pullman, Ill.: John Jereb 50c.

Cleveland, O.: Nabrala sodruga J. Presterl in L. Zorko na majski proslavi soc. klubov št. 27, in 49, \$7.60; V. Jančič \$1; po 50c: P. Česnik, A. Epich, J. Zajc, skupaj \$10.10.

San Francisco, Calif.: Po 50c: J. Gorshe, J. Koenig; A. Kastelic 40c, skupaj \$1.40.

Canonsburgh, Pa.: I. Krule 75c; po 50c: J. Progar, J. Chesnik; Nick Krasna 25c, skupaj \$2.

Power Point, O.: Klub št. 9, JSZ. \$1.

Chisholm, Minn.: Klub št. 22, JSZ. \$1.50.

Virden, Ill.: Klub št. 50, JSZ. \$5.

Chicago, Ill.: Po \$1: John Olip, Frank Alesh, skupaj \$2.

Hinsdale, Ill.: Helena Zavertnik 50c.

Latrobe, Pa.: Klub št. 178, JSZ. \$2; Zofi Klobuchar 25c; Frank Novak 20c, skupaj \$2.45.

Pittsburg, Kans.: Frank Setina 50c. Skupaj v tem izkazu \$34.30. Zadnji izkaz \$254.20, skupaj \$288.50.

Popravek: V zadnjem izkazu v prispevkih iz Waukegana bi se moralo glasiti: skupaj \$1.75, in ne \$1.50, kar spremeni tudi celotno vsoto iz \$67.66 na \$67.91, ter končno vsoto na \$254.20.

Ustavljen!

Nedavno je bil v Nebraski ustavljen za dalj kot uro tovorni vlak, ker je veter nanosil na progo plevela, pomešanega z blatom, da vlak ni mogel naprej. Če se tak nepotreben material nabere v odvodnem sistemu, ga zabaše, in vaš organizem se ne more ubraniti strupov, ki jih producira. Tako

stanje je povzročilni faktor marsikakšne bolezni. Ali veste, kaj pomeni za vaše zdravje Trinerjevo zdravilno grenko vino, ki izčišča odvodne organe naglo in uspešno? — "Del Rio, Texas, 22. aprila. Trinerjevo grenko vino je izborno zdravilo proti nervoznosti in želodčnim neredom, na katerih sem trpel tudi jaz. Priporočam ga vsem prijateljem. Vaš, Francisco Huereca." Vzorčne steklenice proti prejemú 15c; naslovite, Joseph Triner Company, 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill. Vprašajte drugista tudi za Trinerjev Fli-Gass! Pokonča muhe in komarje nagloma in brez da se bi trudili.

AKO IMATE NAVADO

varčevati, negujte jo s tem, da pričnete s hranilnim vložkom.

To za vas življensko vprašanje morate rešiti prej ali slej---čemu ne čimprej.

Varna banka za uložiti vaš denar.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

PUTUJTE V JUGOSLAVIJO Z NAŠIM POSREDOVANJEN.